

promoting sCHOol environments
InClusivE of diversity based on SOGI

Ιανουάριος 2021

Καθιστώντας τα σχολεία ασφαλή για τους ΛΟΑΤΚΙ μαθητές

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

Εταίροι

Κέντρο Κοινωνικής Δράσης και Καινοτομίας ΚΜΟΠ - Ελλάδα
Colour Youth Αθήνας - ΛΟΑΤΚΙ Κοινότητα Νεολαίας - Ελλάδα
Bilitis Resource Center Foundation - Bulgaria
Lithuanian Gay League Association - Lithuania
Association ACCEPT - Romania

Επιμελητές

Σπύρος Μποβιάτσης, Colour Youth, Ελλάδα
Θανάσης Θεοφιλόπουλος, Colour Youth, Ελλάδα

Συγγραφείς

Monika Pisankaneva, Bilitis, Βουλγαρία
Φίλιππος Παγάνης, Colour Youth, Ελλάδα

Συνεισφέροντες

David Rama, ΚΜΟΠ, Ελλάδα
Eglė Kuktoraitė, LGL, Λιθουανία
Theodora Ion-Rotaru, ACCEPT, Ρουμανία

Ιανουάριος 2021

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Funded by the rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Περιεχόμενα

1.	Πληροφορίες για το έργο CHOICE	5
2.	Γιατί χρειάζονται αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές; Ερευνητικά ευρήματα του έργου CHOICE	6
2.1	Ερευνητικά ευρήματα στην Ελλάδα	6
2.2	Ερευνητικά ευρήματα στη Βουλγαρία	7
2.3	Ερευνητικά ευρήματα στη Λιθουανία	9
2.4	Ερευνητικά ευρήματα στη Ρουμανία	10
3.	Τι Μπορεί Να Γίνει Για Να Βελτιωθεί Η Κατάσταση; Η Θεωρία μας για την Αλλαγή	12
4.	Πλαίσιο πολιτικής	14
5.	Συστάσεις πολιτικής Πώς να γίνουν τα σχολεία ασφαλή και συμπεριληπτικά για ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές	16
6.	Πρακτικά βήματα για τη δημιουργία ασφαλούς χώρου για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στο σχολείο	19
6.1	Πρώτο βήμα: Δέσμευση	19
6.2	Βήμα δεύτερο: Ενέργειες για την εκπλήρωση της δέσμευσης	20
7.	Τέσσερα στάδια εφαρμογής της πολιτικής για την διαφορετικότητα	23
8.	Μερικές πρακτικές προτάσεις	25
9.	Στρατηγικές και δραστηριότητες για το κλίμα σχολείων χωρίς αποκλεισμούς	29
10.	Υιοθέτηση ή βελτίωση μιας πολιτικής καταπολέμησης της παρενόχλησης στα σχολεία	32
11.	Διευκόλυνση των αναγκών των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών : Ζητήματα που μπορεί να προκύψουν στην καθημερινή σχολική ζωή	34
11.1	Coming out και Ιδιωτικότητα για ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές	34
11.2	Μη υποστηρικτικοί γονείς	35
11.3	Σχέσεις μεταξύ μαθητ(ρι)ών	36
11.4	Τρανς και gender non conforming μαθητές	36
11.5	Έγγραφα	37
11.6	Χρήση ονομάτων και αντωνυμίες	37
11.7	Ντύσιμο	38
11.8	Χρήση χώρων διαχωρισμένων κατά φύλο	38
11.9	Συμμετοχή στον αθλητισμό και τη φυσική αγωγή	39

11.10	ΛΟΑΤΚΙ+ οικογένειες	42
12.	Πώς να απαντήσετε σε αρνητική κριτική και να αντιμετωπίσετε τους μύθους για τους ΛΟΑΤΚΙ+ 42	
13.	Παραπομπές	46
14.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	50
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Πρότυπο για Πολιτική καταπολέμησης του Εκφοβισμού+	50
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Πρότυπο για την καταγραφή συμπεριφοράς εκφοβισμού	53
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: Κατάλογος ελέγχου για την ετήσια αναθεώρηση της πολιτικής κατά του εκφοβισμού και της εφαρμογής της	54
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: ΓΛΩΣΣΆΡΙΟ	57
14.1	Βασικές έννοιες	57
14.2	Το ακρωνύμιο ΛΟΑΤΚΙ+	57
14.3	Άλλοι όροι	58

1. Πληροφορίες για το έργο CHOICE

Το CHOICE είναι μια ευρωπαϊκή πρωτοβουλία, συνέχεια του Hombat.eu, η οποία αποσκοπεί στην προώθηση πιο συμπεριληπτικών σχολικών περιβαλλόντων και στην καταπολέμηση της περιθωριοποίησης λόγω της ταυτότητας φύλου, της έκφρασης του φύλου, του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και των χαρακτηριστικών φύλου στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία, τη Λιθουανία και τη Ρουμανία.

Το CHOICE βασίζεται επίσης στην ηλεκτρονική πλατφόρμα LiveWithoutBullying¹, η οποία προσφέρει υποστήριξη από εκπαιδευμένους ειδικούς σε παιδιά και εφήβους που είναι θύματα εκφοβισμού, καθώς και σε γονείς και σχολικό προσωπικό.

Αυτές οι Κατευθυντήριες Γραμμές Πολιτικής θα βοηθήσουν τα σχολεία στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία, τη Λιθουανία και τη Ρουμανία να γίνουν ασφαλή και συμπεριληπτικά περιβάλλοντα, όπου όλοι-ες οι μαθητές-ριες, ανεξάρτητα από τη σεξουαλικότητά τους ή το φύλο τους, είναι ίσοι-ες και σεβαστά μέλη της σχολικής τους κοινότητας. Η έρευνα έχει δείξει ότι όπου τα σχολεία έχουν θεσπίσει συμπεριληπτικές και υποστηρικτικές πολιτικές, οι μαθητές-ριες δεν εγκαταλείπουν την εκπαίδευση και αποδίδουν καλύτερα.

Οι κατευθυντήριες γραμμές δημιουργήθηκαν με βάση την έρευνα που διεξήχθη στις συμμετέχουσες χώρες, η οποία εξέτασε τις υφιστάμενες πολιτικές και πρακτικές για την ενίσχυση της διαφορετικότητας και την πρόληψη/αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού, και συγκέντρωσε σημαντικές πληροφορίες από τους κύριους ενδιαφερόμενους στο σχολικό περιβάλλον: μαθητές-ριες, καθηγητές-ριες και γονείς. Η ερευνητική έκθεση διατίθεται στην ιστοσελίδα² του έργου.

Κατά την ανάπτυξη των Κατευθυντήριων Γραμμών, οι εταίροι του προγράμματος έχουν επίσης συμβουλευτεί άλλα έγγραφα πολιτικής και κατευθυντήριες γραμμές, τα οποία αναπτύχθηκαν από διεθνείς οργανισμούς (IGLYO), κυβερνήσεις (Ιρλανδία) και ΜΚΟ (GALE) για να καταστήσουν τα σχολεία συμπεριληπτικά προς τους ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες, και να αντιμετωπίσουν τον ΛΟΑΤΚΙ+ εκφοβισμό.

---

¹ Livewithoutbullying.com

² <https://www.itsyourchoice.eu/index.php/library>

2. Γιατί χρειάζονται αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές; Ερευνητικά ευρήματα του έργου CHOICE

Εθνικές έρευνες για το κλίμα στα σχολεία που διεξήχθησαν στην Ελλάδα (Ηλιοπούλου και αλ., 2020), στη Βουλγαρία (Dragoeva et al., 2020), στη Λιθουανία (LGL, 2019) και στη Ρουμανία (Costache, I., 2016) τα τελευταία 5 χρόνια δείχνουν υψηλά επίπεδα ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού. Πάνω από το 80% των μαθητ(ρι)ών σε όλες τις χώρες, οι οποίοι-ες αυτοπροσδιορίζονται ως ΛΟΑΤΚΙ+, αναφέρουν ότι ακούν ομοφοβικά και τρανσφοβικά σχόλια πολύ συχνά στο σχολείο, με πάνω από το 50% να αναφέρει ότι τέτοιου είδους σχόλια γίνονται μερικές φορές από εκπαιδευτικούς. Περίπου το ένα τρίτο των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών αναφέρουν ότι έχουν δεχθεί σωματική επίθεση λόγω του φύλου, της ταυτότητας φύλου ή του σεξουαλικού προσανατολισμού τους. Πολύ συχνά οι εκπαιδευτικοί και το διοικητικό προσωπικό των σχολείων δεν κάνουν τίποτα ως απάντηση. Είναι επίσης ανησυχητικό το γεγονός ότι περισσότερα από τους μισά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, τα οποία συμμετείχαν στις εθνικές έρευνες, αναφέρουν ότι δεν είχαν μοιραστεί ποτέ τον ομοφοβικό /τρανσφοβικό εκφοβισμό που βίωσαν στο σχολείο.

2.1 Ερευνητικά ευρήματα στην Ελλάδα

Το 2017, η Πρώτη Πανελλαδική Σχολική Έρευνα για το Κλίμα διεξήχθη στην Ελλάδα από την Colour Youth, με ένα δείγμα 1963 μαθητ(ρι)ών που προσδιορίζονται ως ΛΟΑΤΚΙ+ (Ηλιοπούλου και αλ., 2018). Τα βασικά ευρήματα της έρευνας έδειξαν μια ανησυχητική εικόνα της κατάστασης που αντιμετωπίζουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στο σχολείο. Η συντριπτική πλειονότητα των μαθητ(ρι)ών ανέφερε ότι ακούν σεξιστικά (74,4%), ομοφοβικά (84,9%) και τρανσφοβικά (74,4%) σχόλια στα σχολεία τους. Περιστατικά βίας και παρενόχλησης αναφέρθηκαν επίσης σε μεγάλο αριθμό: ένα στα τρία άτομα είχε υποστεί κάποια μορφή λεκτικής παρενόχλησης βάσει του σεξουαλικού προσανατολισμού τους (32%) ή του φύλου τους (31,1%), και ένα στα δύο (50,3%) βάσει της έκφρασης του φύλου του. Σχεδόν ένα στα επτά είχε αντιμετωπίσει σωματική παρενόχληση και/ή βία λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού του (14,6%), του φύλου (12,6%) και/ή της έκφρασης του φύλου (19,3%). Ακόμα πιο ανησυχητικό είναι το εύρημα ότι ένα στα τρία (33%) ΛΟΑΤΚΙ άτομα είχε παρενοχληθεί σεξουαλικά.

Υπογραμμίστηκε επίσης η σημασία του ρόλου των εκπαιδευτικών (και του σχολικού προσωπικού γενικά). Οι μαθητές-ριες ανέφεραν ότι, στην πλειοψηφία τους, οι εκπαιδευτικοί είτε συμμετείχαν ενεργά στη δημιουργία ενός εχθρικού περιβάλλοντος, είτε δεν παρενέβησαν σε περιπτώσεις εκφοβισμού και παρενόχλησης. Περισσότερα από τα μισά άτομα (58,1%) ανέφεραν ότι είχαν ακούσει ομοφοβικά σχόλια από τους εκπαιδευτικούς και ότι είχαν ακούσει αρνητικές αναφορές σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ή θέματα στην αίθουσα διδασκαλίας (54,4%). Ακόμη και όταν οι εκπαιδευτικοί ήταν παρόντες σε περιπτώσεις παρενόχλησης, μία στις τρεις φορές (34,3%) δεν παρενέβησαν. Το ένα τρίτο (27,9%)

των μαθητ(ρι)ών που βίωσαν βία δεν το ανέφεραν στο σχολείο και όσοι-ες το ανέφεραν, σχολίασαν ότι ο τρόπος με τον οποίο χειρίστηκε το σχολείο την κατάσταση ήταν λίγο (30,8%) ή καθόλου (26,6%) αποτελεσματικός . Γενικά, το 57,7% των μαθητ(ρι)ών που συμμετείχαν στην έρευνα αισθάνθηκαν ότι ήταν δύσκολο να μιλήσουν για ΛΟΑΤΚΙ+ θέματα στην αίθουσα διδασκαλίας και ότι ένιωθαν λίγο ή καθόλου άνετα να μιλήσουν με τους εκπαιδευτικούς τους (71,9%) και σχεδόν καθόλου άνετα να μιλήσουν με τη σχολική διοίκηση (83,1%).

Αξίζει να αναφερθεί ότι αν και η πλειονότητα των σχολείων (59,2%) εφαρμόζε εκστρατείες ευαισθητοποίησης για την παρενόχληση, μόνο το 11,9% των εκστρατειών ανέφεραν ρητά θέματα ταυτότητας φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού ή έκφρασης φύλου. Αυτό το εύρημα υπογραμμίζει την ανάγκη για εστιασμένη δράση για την αντιμετώπιση της παρενόχλησης κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων.

2.2 Ερευνητικά ευρήματα στη Βουλγαρία

Η έρευνα πεδίου του έργου CHOICE στη Βουλγαρία (Pisankaneva & Atanasova, 2020. *Η εθνική έκθεση CHOICE Βουλγαρίας*) ανέδειξε ότι οι ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες αισθάνονται γενικά ανασφαλείς στο σχολείο λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού τους, της ταυτότητας φύλου, της έκφρασης φύλου και των χαρακτηριστικών του φύλου τους, και δεν μπορούν να βασίζονται σε δομές υποστήριξης που έχουν αναπτυχθεί από τα σχολεία. Τα περισσότερα άτομα δεν γνώριζαν συγκεκριμένες εθνικές πολιτικές που αντιμετωπίζουν την παρενόχληση κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, ή, όσα έχουν ακούσει για τέτοιες πολιτικές δεν πίστευαν ότι εφαρμόστηκαν αποτελεσματικά από τα σχολεία. Πάνω από το 75% όλων των μαθητ(ρι)ών που συμμετέχουν στην έρευνα και αυτοπροσδιορίζονται ως ΛΟΑΤΚΙ+, ανέφεραν ότι έχουν υποστεί εκφοβισμό ή/και ότι έχουν υποστεί λεκτική επίθεση λόγω της ταυτότητας του φύλου τους, του σεξουαλικού προσανατολισμού τους ή/και των χαρακτηριστικών του φύλου τους. Αυτό το υψηλό ποσοστό επιβεβαιώνει τα αποτελέσματα ευρύτερων εθνικών ερευνών (Dragoena et al., 2020), οι οποίες έχουν δείξει ότι πάνω από το 80% όλων των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών είναι μάρτυρες αντι-ΛΟΑΤΚΙ+ ρητορικής μίσους στο σχολείο, ενώ περίπου το ένα τρίτο έχουν παρενοχληθεί σωματικά.

Μη ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες, οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα, έδειξαν χαμηλότερο επίπεδο συνειδητοποίησης των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα σε καθημερινή βάση στο σχολικό περιβάλλον, αλλά γενικά, συμφώνησαν ότι οι διακρίσεις και η κακομεταχείριση των μειονοτικών ομάδων είναι διαδεδομένες στο σχολείο. Όλοι οι μαθητές-ριες, τόσο οι ΛΟΑΤΚΙ+ όσο και εκείνοι-ες που αυτοπροσδιορίστηκαν ως μη-ΛΟΑΤΚΙ+, αναγνώρισαν το υψηλό επίπεδο ρητορικής μίσους και εκφοβισμού. Οι μαθητές-ριες ανέφεραν πολύ λίγα παραδείγματα υποστηρικτικών πρακτικών, και τα περισσότερα από αυτά σχετίζονταν με ενέργειες μεμονωμένων εκπαιδευτικών ή ΜΚΟ νεολαίας, οι οποίες συνεργάστηκαν με τα σχολεία.

Οι γονείς που συμμετέχουν στις ομάδες εστίασης και στην ηλεκτρονική έρευνα έχουν γενικά δείξει υψηλότερα επίπεδα ανησυχίας για την επιθετική ομοφοβική/τρανσφοβική συμπεριφορά και τον εκφοβισμό στο σχολείο από ότι οι εκπαιδευτικοί και το λοιπό προσωπικό του σχολείου, και υπήρχε η γενική αίσθηση ότι τα σχολεία δεν κάνουν αρκετά για να αντιμετωπίσουν αυτά τα αρνητικά φαινόμενα.

Από την άλλη πλευρά, οι εκπαιδευτικοί και το λοιπό προσωπικό των σχολείων επέδειξαν χαμηλά επίπεδα ευαισθητοποίησης για τον αντι-ΛΟΑΤΚΙ+ εκφοβισμό στο σχολείο, και τάση να μεταφέρουν την ευθύνη για τέτοια περιστατικά στις οικογένειες των δραστών. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί συμφώνησαν ότι τα σχολεία κάνουν ό,τι μπορούν για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα. Οι εκπαιδευτικοί πίστευαν επίσης ότι όλοι οι μαθητές-ριες αντιμετωπίζονται ισότιμα στο σχολικό περιβάλλον, ανεξάρτητα από τον σεξουαλικό προσανατολισμό τους, την ταυτότητα φύλου ή τα χαρακτηριστικά φύλου τους.

Οι ομάδες εστίασης και τα αποτελέσματα των διαδικτυακών ερευνών κατέδειξαν ότι υπάρχει μικρή συνεργασία μεταξύ του σχολικού προσωπικού και των γονέων στην αντιμετώπιση του προβλήματος του εκφοβισμού, και τα περισσότερα σχολεία είναι γενικά απροετοίμαστα για την αντιμετώπιση "ευαίσθητων θεμάτων" γεγονός που ενισχύει το πρόβλημα. Θέματα που σχετίζονται με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου, την έκφραση φύλου και τα χαρακτηριστικά του φύλου, εκλαμβάνονται ως "ευαίσθητα θέματα", τα οποία δεν εμπίπτουν στα καθήκοντα των εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση τους. Υπήρχε ένα πολύ χαμηλό επίπεδο συνειδητοποίησης των πραγματικών τραυματικών εμπειριών, τις οποίες έχουν οι ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες στο σχολείο. Κάποιοι εκπαιδευτικοί μίλησαν επικριτικά για τις μειονότητες, αναφερόμενοι κυρίως στους Ρομά, και υπαινίχθηκαν ότι στους τελευταίους παρέχονται "ειδικά" δικαιώματα σε σύγκριση με άλλους μαθητές-ριες

Ο τεράστιος αντίκτυπος του αντι-ΛΟΑΤΚΙ+ και αντι-φεμινιστικού κινήματος³, το οποίο έπληξε τη Βουλγαρία το 2018, έγινε αισθητός σε όλες τις συζητήσεις. Μέρος των εκπαιδευτικών και γονέων σχολίασαν ότι το να μιλάμε για φύλο και σεξουαλικό προσανατολισμό δεν πρέπει να γίνεται στο σχολείο, καθώς είναι ένα "επικίνδυνο" θέμα. Τα εμπόδια στην προβολή των σεξουαλικών μειονοτήτων και των έμφυλων μειονοτήτων τέθηκαν σαφώς κατά τη διάρκεια της συζήτησης, αν και οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι αυτοί οι μαθητές-ριες δεν αντιμετωπίζονται διαφορετικά από οποιονδήποτε άλλον.

³ Κινητοποιήσεις και εκστρατείες κατά της ισότητας των φύλων και της σεξουαλικής ισότητας, οι οποίες εμφανίστηκαν από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 σε αρκετές ευρωπαϊκές και άλλες χώρες (Λατινικής Αμερικής)· οι ρίζες των οποίων εντοπίζονται σε θρησκευτικές ομάδες φονταμενταλιστών. Στην Ανατολική Ευρώπη, το αντι-ΛΟΑΤΚΙ+ και αντι-φεμινιστικό κίνημα έγινε όλο και πιο ισχυρό μετά το 2012.

2.3 Ερευνητικά ευρήματα στη Λιθουανία

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα των ομάδων εστίασης και της έρευνας, είναι σαφές ότι η ομοφοβική, η αμφιφοβική και η τρανσφοβική παρενόχληση στα λιθουανικά σχολεία είναι ένα πολύ κοινό πρόβλημα (Kuktoraitė, 2020). Οι περισσότεροι μαθητές-ριες, γονείς και εκπαιδευτικοί είχαν πολύ περιορισμένη γνώση της ορολογίας και του νομικού πλαισίου στη Λιθουανία. Οι περισσότερες ομάδες εστίασης και οι συμμετέχοντες στην έρευνα δεν μπορούσαν να πουν εάν υπάρχουν συγκεκριμένες εθνικές πολιτικές και σχέδια δράσης για την αντιμετώπιση της ομοφοβικής, της αμφιφοβικής και της τρανσφοβικής παρενόχλησης ή εάν το σχολείο τους έχει σχέδιο κατά της παρενόχλησης. Επομένως, ακόμη και αν υπάρχει ένα τέτοιο σχέδιο, έχει πολύ περιορισμένο αντίκτυπο.

Οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα πεδίου, τείνουν να υποβαθμίζουν το φαινόμενο της ομοφοβικής, αμφιφοβικής και τρανσφοβικής παρενόχλησης. Οι εκπαιδευτικοί δεν αναγνωρίζουν το γεγονός ότι είναι καθήκον τους να συζητούν ΛΟΑΤΚΙ+ θέματα και να αποτρέπουν τον εκφοβισμό βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου στο σχολείο. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η απροθυμία του δασκάλου να συζητήσει αυτά τα θέματα μαζί με μια τάξη μπορεί να έχει πολύ αρνητικό αντίκτυπο στην ευημερία των μαθητ(ρι)ών (για παράδειγμα, ο καθηγητής βιολογίας θα συζητούσε μόνο την πιθανότητα μετάδοσης του HIV/AIDS σε σχέσεις ίδιου φύλου σε περίπτωση που οι μαθητές-ριες θα ρωτούσαν συγκεκριμένα για αυτό.)

Ενώ οι περισσότεροι-ες μαθητές-ριες, οι οποίοι συμμετείχαν στην επιτόπια έρευνα, ισχυρίζονται ότι η ομοφοβική, η αμφιφοβική και η τρανσφοβική παρενόχληση είναι ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα στα λιθουανικά σχολεία και οι εκπαιδευτικοί δεν θα το αντιμετώπιζαν με τον κατάλληλο τρόπο, οι γονείς αμφισβητούν το γεγονός ότι οι μαθητές-ριες θα πρέπει να είναι ελεύθεροι-ες να αποκαλύπτουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό εντός των σχολικών χώρων. Χωρίς υποστήριξη από τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς, οι μαθητές-ριες τείνουν να κρύβουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό στο σχολείο. Η τάση αυτή επαναλαμβάνεται με τον ισχυρισμό όλων των συμμετεχόντων-ουσών στην έρευνα: δεν υπάρχουν ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες ή καθηγητές-ριες στο σχολείο τους.

Είναι προφανές ότι η απουσία ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών και εκπαιδευτικών δημιουργεί ένα ανησυχητικό αποτέλεσμα εντός της σχολικής κοινότητας. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί και γονείς πιστεύουν ότι σε περίπτωση που δεν υπάρχουν ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες στο σχολείο, δεν υπάρχει επίσης πρόβλημα ομοφοβικής, αμφιφοβικής και τρανσφοβικής παρενόχλησης στο σχολείο τους.

Αυτό δεν θα μπορούσε να απέχει περισσότερο από την αλήθεια. Τόσο οι ομάδες εστίασης όσο και η διαδικτυακή έρευνα, αποκάλυψαν ότι επικρατούν ομοφοβικές, αμφιφοβικές και τρανσφοβικές τάσεις στα λιθουανικά σχολεία. Οι επαγγελματίες των σχολείων δεν γνωρίζουν πώς να αντιδράσουν

σωστά σε αυτά τα περιστατικά, ή ακόμα συμβάλλουν στην ομοφοβική, αμφιφοβική και τρανσφοβική παρενόχληση, και οι μαθητές-ριες αντιμετωπίζουν αυτό το πρόβλημα χωρίς την υποστήριξη των γονέων ή του σχολικού προσωπικού.

Η ευαισθητοποίηση των σχολικών κοινοτήτων για τα υπάρχοντα προβλήματα είναι ένας από τους σημαντικότερους στόχους στην παρούσα κατάσταση. Η ενθάρρυνση ενός ανοικτού διαλόγου για ΛΟΑΤΚΙ+ θέματα στο πλαίσιο των σχολικών ρυθμίσεων μεταξύ μαθητ(ρι)ών, σχολικού προσωπικού και γονέων είναι απαραίτητη. Και ενώ η λιθουανική κυβέρνηση υστερεί όσον αφορά την υποστήριξη της στο θέμα, εναπόκειται στις ΜΚΟ και τις σχολικές κοινότητες να κάνουν το πρώτο βήμα προς ένα πιο συμπεριληπτικό ως προς τις ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητες σχολικό περιβάλλον, χωρίς αποκλεισμούς.

2.4 Ερευνητικά ευρήματα στη Ρουμανία

Η έρευνα που διεξήχθη στη Ρουμανία στο πλαίσιο του προγράμματος CHOICE (Costache, I., 2020) δείχνει ξεκάθαρα ότι τα σχολεία απέχουν πολύ από το να είναι ασφαλείς χώροι για τους/τις ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες. Η ομοφοβική, η αμφιφοβική και η τρανσφοβική παρενόχληση συμβαίνει σε συνεχή βάση σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, ενώ τα σχολεία δεν είναι εξοπλισμένα για να αντιμετωπίσουν επαρκώς το πρόβλημα. Οι εκπαιδευτικοί και το λοιπό προσωπικό των σχολείων έχουν πολύ περιορισμένες γνώσεις ορολογίας και του νομικού πλαισίου που ισχύουν στη Ρουμανία στον τομέα της καταπολέμησης των διακρίσεων και της πρόληψης του εκφοβισμού, και για τον λόγο αυτό οι ενέργειές τους συχνά υπολείπονται όταν αντιμετωπίζουν περιπτώσεις εκφοβισμού λόγω ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, ή σεξουαλικού προσανατολισμού.

Παρά τους επίσημους μηχανισμούς που έχουν δημιουργηθεί στα σχολεία για την καταπολέμηση της σχολικής βίας, οι ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες δεν αισθάνονται ασφαλείς. Αυτό οφείλεται τόσο στο γεγονός ότι αυτού του είδους οι θεσμικοί μηχανισμοί δεν είναι αρκετά ευέλικτοι ώστε να είναι χρήσιμοι σε περιπτώσεις εκφοβισμού (οι επιτροπές δεν έχουν συγκεκριμένο ιστορικό αποτελεσματικής διαχείρισης υποθέσεων εκφοβισμού ή συνεχούς παρακολούθησης, αναφοράς και αξιολόγησης) όσο και στο γεγονός ότι οι ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες είναι αόρατοι-ες στα σχολεία. Όπως σημείωσε ένας συμμετέχων, το σχολείο δεν ενδιαφέρεται για το φύλο, τις επιθυμίες ή τη σεξουαλικότητα των μαθητ(ρι)ών · το σχολείο νοιάζεται μόνο αν ένας/μια μαθητής-ρια φτάσει σε ένα πρότυπο επιδόσεων ή όχι. Η ζωή και οι εμπειρίες των μαθητ(ρι)ών με τη βία, ενώ βρίσκονται στο σχολείο, αγνοούνται εντελώς από τους/τις διευθυντές-ριες των σχολείων. Οι καταστάσεις εκφοβισμού ανατίθενται σε σχολικούς συμβούλους ή αφήνονται να το χειριστούν οι γονείς μεμονωμένα.

Μια πρόσφατη νομοθετική πρόταση που εγκρίθηκε το 2019 δημιουργεί ένα νομικό πλαίσιο για την πρόληψη και την καταπολέμηση του εκφοβισμού, και τα σχολεία πρέπει να αναλάβουν δράση και να καταπολεμήσουν τον εκφοβισμό λόγω του τον σεξουαλικού προσανατολισμού και τον της ταυτότητας φύλου (Legea nr. 221/2019). Η καλύτερη επιλογή και αυτή που εξετάστηκε σε αυτήν τη

μελέτη είναι να υπάρξει μια κοινοτική προσέγγιση για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου: να συμπεριληφθούν σε προληπτικά προγράμματα καθηγητές, μαθητές-ριες και γονείς.

Όπως δείχνουν οι ομάδες εστίασης και τα στοιχεία ερευνών (Costhe, 2020), υπάρχει έλλειψη πληροφοριών έλλειψη πληροφοριών σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου, και την ομοφοβική, αμφιφοβική και τρανσφοβική βία. Αυτή η έλλειψη πληροφοριών που βασίζονται σε επιστημονικά δεδομένα, μαζί με τη διάχυτη ομοφοβία και τρανσφοβία που υπάρχει στην κοινωνία οδηγεί σε διαιώνιση της άγνοιας που σχετίζεται με τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και τα δικαιώματά τους. Τα σχολεία είναι, ωστόσο, μέρη που θα πρέπει να παρέχουν σταθερή επιστημονική πληροφόρηση και που θα πρέπει επίσης να ανεβάσουν τον πήχη στην ενστάλαξη αξιών στους/στις μαθητές-ριες : αξίες που συνδέονται με τη σύγχρονη κοινωνία, όπως η ενσυναίσθηση, ο σεβασμός και η αξία της ποικιλομορφίας, η περιέργεια, η συμπερίληψη διαφόρων ατόμων. Πρόκειται για μια αποστολή με την οποία ορισμένοι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στις ομάδες εστίασης μας επίσης συντονίζονται και η περαιτέρω κατάρτιση στο θέμα θα πρέπει να χρησιμοποιεί αυτή την προσέγγιση.

Αυτή η έρευνα βασίζεται σε δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από συμμετέχοντες που δε γνωρίζουν αρκετά γύρω από τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Το γενικό πρόβλημα είναι η έλλειψη ενημέρωσης και η έλλειψη επαφής με την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Ωστόσο, όπως φαίνεται στην έρευνα και στην ηλεκτρονική έρευνα, η Ρουμανία έχει επίσης ισχυρές ομοφοβικές ομάδες που ασκούν επιρροή. Παρακολουθούν τις δραστηριότητες των ΜΚΟ που επικεντρώνονται στα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+, αντιδρούν, προσπαθούν να διαταράξουν ή να μπλοκάρουν πρωτοβουλίες και χρησιμοποιούν μια ποικιλία τακτικών για να αποθαρρύνουν μια φιλική ατζέντα προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Πρόκειται για ένα αντικειμενικό εμπόδιο, το οποίο δεν θα πρέπει να εμποδίζει τη δράση, αλλά να διαμορφώνει στρατηγικές για δράση. Οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς και οι μαθητές-ριες ενδιαφέρονται να διευρύνουν την κατανόησή τους, αλλά για να την προσεγγίσουν αποτελεσματικά πρέπει να σκεφτούν τρόπους παράκαμψης ή/και αντίδρασης σε ομοφοβικές και τρανσφοβικές επιθέσεις.

Η έρευνά μας δείχνει επίσης ότι ο εκφοβισμός με βάση την ταυτότητα φύλου και το σεξουαλικό προσανατολισμό συμβαίνει στα ρουμανικά σχολεία. Δείχνει επίσης ότι συχνά είναι οι ενήλικες (εκπαιδευτικοί) που κάνουν ανοιχτά διακρίσεις εναντίον ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών. Τα σχολεία πρέπει να είναι έτοιμα να χειριστούν αυτές τις περιπτώσεις και να σεβαστούν την υπάρχουσα νομοθεσία, εφαρμόζοντας εμπεριστατωμένες εκστρατείες ευαισθητοποίησης και προγράμματα κατάρτισης.

3. Τι Μπορεί Να Γίνει Για Να Βελτιωθεί Η Κατάσταση; Η Θεωρία μας για την Αλλαγή

Η προτεινόμενη προσέγγιση βασίζεται στην ακόλουθη θεωρία της αλλαγής:

- Τα σχολεία παίζουν σημαντικό ρόλο στη διάδοση προτύπων και αξιών που ρυθμίζουν την αποδοχή της διαφορετικότητας και την έλλειψη διακρίσεων στην κοινωνία. Για να καταστούν τα σχολεία πιο συμπεριληπτικά στην διαφορετικότητα και απαλλαγμένα από διακρίσεις, προκαταλήψεις και κακομεταχείριση διαφορετικών μειονοτικών ομάδων απαιτείται μια πολυπαραγοντική προσέγγιση, δηλαδή ταυτόχρονες αλλαγές στα σχολικά προγράμματα, στο σχολικό κλίμα, στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και στην κατάρτιση του διοικητικού προσωπικού, στις σχέσεις σχολείων-οικογενειών-κοινοτήτων και στη συνεργατική ηγεσία από άλλους οργανισμούς (για παράδειγμα, ΛΟΑΤΚΙ+ ΜΚΟ).
- Η πρόληψη του εκφοβισμού στο σχολείο απαιτεί μια προσέγγιση που έχει κριτική στάση απέναντι σε “κανονικότητες”, η οποία θα αντιμετωπίζει τις προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και τη δυναμική ισχύος που οδηγεί σε κακομεταχείριση, παρενόχληση, ακόμα και σωματικό εκφοβισμό εναντίον ορισμένων μαθητ(ρι)ών. Απαιτεί μια πολυπαραγοντική προσέγγιση και τη δημιουργία δομών υποστήριξης στο σχολείο που θα συνεργάζονται τόσο με τα θύματα όσο και με τους δράστες, και θα συνεργάζονται με εξωτερικούς παρόχους υπηρεσιών υποστήριξης, καθώς και με τους γονείς.
- Τα θύματα εκφοβισμού λόγω ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων δεν θα πρέπει να θεωρούνται ξεχωριστά και εκτός από άλλες ομάδες, ιδίως επειδή συχνά ανήκουν και σε άλλες κοινωνικά ευάλωτες (ή που δέχονται συχνά διακρίσεις) ομάδες : π.χ. Ρομά, ανάπηρα άτομα, και μέλη εθνικών ή/και θρησκευτικών μειονοτήτων.
- Οι στρατηγικές δεν χρειάζεται πάντα να είναι εστιασμένες στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα για να είναι επιτυχείς. Ορισμένες ευρείες, γενικές προσεγγίσεις, οι οποίες ισχύουν για όλους-ες τους/τις μαθητές-ριες, μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση πολλών αναγκών των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων.
- Οι εσωτερικοί σχολικοί κανονισμοί (σχολικές πολιτικές) παίζουν σημαντικό ρόλο στη ρύθμιση της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς, εφόσον αναπτύσσονται σύμφωνα με τις εθνικές πολιτικές κατά των διακρίσεων, αναγνωρίζοντας τις ανάγκες των ευάλωτων ομάδων και ενισχύονται συστηματικά. Συνιστάται η ρητή αναφορά των πτυχών της ευαλωτότητας στα έγγραφα της σχολικής πολιτικής, διότι θα συμβάλει στην αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με αυτές τις πτυχές των μαθητ(ρι)ών, των εκπαιδευτικών, των διοικητικών υπαλλήλων και των γονέων.
- Οι υπερασπιστές των ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιωμάτων μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμες πηγές πληροφοριών σχετικά με τις πραγματικές ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών, αλλά και στο πλαίσιο της επαγγελματικής ανάπτυξης του προσωπικού. Η συνεργασία μεταξύ σχολείων και

ΜΚΟ που προωθούν μία προσέγγιση που εστιάζει σε μια ανθρωποκεντρική εκπαίδευση που έχει ως βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει συνεπώς να ενθαρρυνθεί και να διατηρηθεί.

- Ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ εκπαιδευτικοί, προπονητές-ριες και διαχειριστές-ριες σχολικών εγκαταστάσεων μπορούν να παίξουν κεντρικό και εξαιρετικά θετικό ρόλο. Οι πολιτικές για το χώρο εργασίας στα σχολεία θα πρέπει να δημιουργήσουν ασφαλές περιβάλλον για το coming out και την αποφυγή διακρίσεων των ΛΟΑΤΚΙ+ σε βάρος των εκπαιδευτικών και του προσωπικού.
- Το να μιλάμε ανοιχτά και χωρίς ντροπή για θέματα που σχετίζονται με την ταυτότητα φύλου και το σεξουαλικό προσανατολισμό, την έκφραση φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου, είναι σημαντικό για τη δημιουργία ενός σχολικού περιβάλλοντος που περιλαμβάνει τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Ακόμη και όταν δεν υπάρχει αρκετός χώρος αφιερωμένος σε αυτά τα θέματα στο σχολικό πρόγραμμα, το εκπαιδευτικό προσωπικό και η διοίκηση θα πρέπει να είναι σε θέση να συζητήσουν το θέμα ανοιχτά, με ευγένεια, σεβασμό και επαγγελματικό τρόπο, και σε όλες τις δυνατές συνθήκες. Τα σχολεία θα πρέπει να δημιουργήσουν ασφαλείς χώρους προκειμένου να εισαχθεί το θέμα των ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων, με κατάλληλο για την κάθε ηλικία τρόπο. Η συζήτηση για το θέμα αυτό θα πρέπει να διεξάγεται από ευαίσθητοποιημένους και καλά προετοιμασμένους εκπαιδευτικούς ή εξωτερικούς συμβούλους. Συνιστάται ιδιαίτερα η συνεργασία με οργανισμούς που εστιάζουν σε ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα και άλλους ειδικούς του τομέα.
- Κάθε μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού θα πρέπει να ενημερωθεί σχετικά με τον τρόπο αναγνώρισης της ρητορικής μίσους και του τρόπου κατάλληλης αντίδρασης σε τέτοιες περιπτώσεις, καθώς και πως να ενθαρρύνουν την μη αποδοχή τέτοιων περιπτώσεων στους μαθητές-ριες. Η πρόληψη της ρητορικής μίσους είναι πολύ σημαντική για την πρόληψη άλλων μορφών παρενόχλησης και εκφοβισμού στο σχολείο. Η ρητορική μίσους αναφέρεται (σύμφωνα με τους περισσότερους ορισμούς) στην ομιλία που μπορεί να προωθήσει ή να υποκινήσει τη βία. Δεν είναι μόνο καταχρηστική γλώσσα. «Ο όρος "ρητορική μίσους" νοείται ότι καλύπτει όλες τις μορφές έκφρασης που εξαπλώνουν, υποκινούν, προωθούν ή δικαιολογούν το φυλετικό μίσος, την ξενοφοβία, τον αντισημιτισμό ή άλλες μορφές μίσους που βασίζονται στη μισαλλοδοξία, συμπεριλαμβανομένων: μισαλλοδοξία που εκφράζεται από τον επιθετικό εθνικισμό και εθνοκεντρισμό, τις διακρίσεις και την επιθετικότητα κατά των μειονοτήτων και των μεταναστών». (Συμβούλιο της Ευρώπης, 1997).

Βασιζόμενοι στην παραπάνω θεωρία της αλλαγής, οι εταίροι του προγράμματος CHOICE ερεύνησαν τις υπάρχουσες συστάσεις πολιτικών που αναπτύχθηκαν από διεθνείς οργανισμούς, που εργάζονται στην Ευρώπη, ή από τα εκπαιδευτικά τμήματα ορισμένων εθνικών κυβερνήσεων σε χώρες της ΕΕ, με στόχο να καταστήσουν τα σχολεία ασφαλή για τους ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες. Οι επόμενες ενότητες είναι οι εξής:

- το πλαίσιο πολιτικής για τις παρούσες κατευθυντήριες οδηγίες·
- συστάσεις πολιτικών που βασίζονται στη διεθνή συγκριτική έρευνα καλών πρακτικών·
- Πρακτικά βήματα για την εφαρμογή αυτών των συστάσεων πολιτικών·
- Προτεινόμενες δραστηριότητες και εργαλεία για τη βελτίωση τριών αλληλένδετων πτυχών του σχολικού συστήματος που είναι κρίσιμης σημασίας για να καταστούν τα σχολεία ασφαλή για τους/τις ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες; το σχολικό κλίμα, η πολιτική καταπολέμησης του εκφοβισμού στα σχολεία και η συχνά παραβλεφθείσα σφαίρα του σχολικού αθλητισμού.

4. Πλαίσιο πολιτικής

Το πλαίσιο πολιτικής για τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές για τα σχολεία είναι η νομοθεσία και η πολιτική της ΕΕ για τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Το άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (νομικά δεσμευτικό για την ΕΕ από τη Συνθήκη της Λισαβόνας, 2009) παρέχει μια κατευθυντήρια αρχή για τα νομοθετικά μέτρα και τα μέτρα πολιτικής της ΕΕ που υποστηρίζουν την απαγόρευση των διακρίσεων βάσει διαφόρων χαρακτηριστικών, συμπεριλαμβανομένου του φύλου και του σεξουαλικού προσανατολισμού. Αυτό φαίνεται στη νομοθεσία των κρατών μελών για την απαγόρευση των διακρίσεων. Άλλα στρατηγικά έγγραφα σε επίπεδο ΕΕ που απαιτούν την απαγόρευση των διακρίσεων και την ίση μεταχείριση των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων είναι:

- τη σύσταση CM/Rec(2010) 5 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη σχετικά με μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου, που εγκρίθηκε στις 31 Μαρτίου 2010·
- τις κατευθυντήριες οδηγίες για την προώθηση και την προστασία της χαράς όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από ΛΟΑΤΚΙ+ πρόσωπα που εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τη συνεδρίασή του της 24ης Ιουνίου 2013·
- τον χάρτη της ΕΕ κατά της ομοφοβίας και των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, που εγκρίθηκε στις 4 Φεβρουαρίου 2014,
- τον κατάλογο δράσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προώθηση της ισότητας ΛΟΑΤΚΙ+, Δεκέμβριος 2015.

Τον Φεβρουάριο του 2019, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ένα νέο κείμενο σχετικά με το μέλλον του καταλόγου ΛΟΑΤΚΙ+ δράσεων (2019-2024). Συνιστά (μεταξύ άλλων μέτρων) την εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων σεξουαλικότητας και διαπαιδαγώγησης υψηλής ποιότητας, τα οποία παρέχουν πληροφορίες και εκπαίδευση σχετικά με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και δικαιώματα κατά τρόπο μη κριτικό, πλασιωμένο θετικά και συμπεριληπτικό για τους ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπους. Τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα αποτελούν υψηλή προτεραιότητα στα προγράμματα της

Επιτροπής για την περίοδο 2019-2024, με ιδιαίτερη έμφαση σε τομείς στους οποίους πρέπει να διατηρηθούν τα δικαιώματα αυτά: εκπαίδευση και υγεία.

Τα σχολεία παίζουν βασικό ρόλο στη διαμόρφωση τεκμηριωμένων συμπεριφορών προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, στην ενίσχυση κοινωνικών προτύπων που αντιτίθεται στις διακρίσεις, και στην ενίσχυση της αποδοχής της διαφορετικότητας στην κοινωνία, συμπεριλαμβανομένων όλων των σεξουαλικών προσανατολισμών και των έμφυλων ταυτοτήτων. Οι παρούσες κατευθυντήριες οδηγίες θα βοηθήσουν τα σχολεία να αντιμετωπίσουν:

- Τα υψηλά ποσοστά ομοφοβικής, αμφιφοβικής και τρανσφοβικής παρενόχλησης στο σχολείο, συχνά με τη συνοχή του διδακτικού προσωπικού.
- Τον αρνητικό αντίκτυπο στο σχολικό κλίμα, ο οποίος είναι επιθετικός προς την διαφορετικότητα και αποθαρρύνει την ελευθερία έκφρασης για πολλούς-ες μαθητές-ριες, όχι μόνο ΛΟΑΤΚΙ+,
- Την αδυναμία εφαρμογής των υφιστάμενων πολιτικών κατά της παρενόχλησης σε εθνικό επίπεδο (όπου υφίστανται) κατά τρόπο που να αναγνωρίζει την ιδιαίτερη ευαισθησία ορισμένων ομάδων μαθητ(ρι)ών και να παρέχει στοχευμένη υποστήριξη στους μαθητές-ριες αυτούς,
- Την ανάγκη κατάρτισης των εκπαιδευτικών και άλλων προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης, με βάση την προσέγγιση που εστιάζει στα ανθρώπινα δικαιώματα, η οποία θα ενισχύσει την ευαισθητοποίηση για τα ΛΟΑΤΚΙ+ θέματα στο σχολικό περιβάλλον και θα προετοιμάσει τους/τις εκπαιδευτικούς και τους/τις διευθυντές-ριες των σχολείων καλύτερα ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν την ομοφοβική και την τρανσφοβική παρενόχληση, καθώς και τον εκφοβισμό γενικότερα.

5. Συστάσεις πολιτικής

Πώς να γίνουν τα σχολεία ασφαλή και συμπεριληπτικά για ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-τριες

Ειδικές συστάσεις πολιτικής για να καταστούν τα σχολεία ασφαλέστερα και πιο συμπεριληπτικά για τους/τις ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες αναπτύχθηκαν από τη Διεθνή Οργάνωση Λεσβιών, Ομοφυλοφίλων, Αμφιφυλόφιλων, Τρανς και Κουήρ Νεολαίας και μαθητ(ρι)ών (IGLYO) σε συνεργασία με την OBESSU, βάσει έρευνας που διεξήχθη σε αρκετές χώρες της ΕΕ. Το επόμενο τμήμα παρουσιάζει τις βασικές συστάσεις πολιτικής της έκθεσης "Κατευθυντήριες οδηγίες για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς: Σεξουαλικός προσανατολισμός, ταυτότητα φύλου και έκφραση φύλου" (IGLYO & OBESSU, 2014).

Οι κατευθυντήριες οδηγίες που αναπτύχθηκαν από την IGLYO ανταποκρίνονται στην αναγνωρισμένη ανάγκη τα σχολικά συστήματα σε ολόκληρη την Ευρώπη να εφαρμόσουν πολιτικές και δραστηριότητες χωρίς αποκλεισμούς, οι οποίες θα βοηθήσουν στη μείωση του ρυθμού σχολικής παρενόχλησης, συμπεριλαμβανομένης της παρενόχλησης κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών. Το τελευταίο θεωρείται παραβίαση του δικαιώματος στην εκπαίδευση και ένα ευρέως διαδεδομένο φαινόμενο που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη από όλους τους ενδιαφερόμενους στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Οι κύριες συστάσεις της IGLYO είναι οι ακόλουθες:

Εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα: Οι μαθητές-ριες σε ολόκληρη την Ευρώπη πρέπει να λαμβάνουν ολοκληρωμένη εκπαίδευση σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματά τους μέσω της εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μια τέτοια εκπαιδευτική συνιστώσα είναι ζωτικής σημασίας για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα δικαιώματα στην ισότητα, την ελευθερία από τις διακρίσεις και την ελευθερία από την παρενόχληση. Σε ορισμένα εθνικά προγράμματα σπουδών, η ιθαγένεια ή η αγωγή του πολίτη περιλαμβάνει ήδη την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση και σχέσεις: Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση θα πρέπει να είναι υποχρεωτική και θα πρέπει να εξερευνά τη συναισθηματική πλευρά του σεξ εκτός από τις φυσικές πτυχές. Το διδακτικό υλικό θα πρέπει να εστιάζει στις διαπροσωπικές σχέσεις, και όχι μόνο στις αναπαραγωγικές λειτουργίες και τους κινδύνους για την υγεία.

Διδακτέα ύλη και διδακτικό υλικό: Όλα τα διδακτικά υλικά θα πρέπει να περιλαμβάνουν λεσβιακές, γκέι, αμφιφυλόφιλες, τρανς και κουήρ προοπτικές και να περιέχουν συμπεριληπτικό υλικό για όλα τα άτομα ανεξάρτητα από τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου, τόσο ως μέρος γενικών υλικών όσο και, αν είναι δυνατόν, ως αυτόνομο υλικό που ασχολείται ειδικά με ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ+.

Πρόσβαση σε πληροφορίες και υποστήριξη: Υπάρχουν πολλοί τομείς όπου είναι σημαντικό οι μαθητές-ριες να έχουν πρόσβαση τόσο σε πληροφορίες όσο και σε υποστήριξη σε θέματα που αφορούν τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα και την έκφραση του φύλου.

Ασφαλές και χωρίς αποκλεισμούς περιβάλλον: Τα σχολεία πρέπει να είναι ασφαλείς και χωρίς αποκλεισμούς χώροι για όλα τα άτομα. Ο εκφοβισμός ή οι κάθε είδους διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένης της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας, δεν πρέπει να γίνονται ανεκτές, με κυρώσεις για όσους δεν σέβονται τη σχολική ασφάλεια. Οι γονείς και όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας πρέπει να ενημερώνονται για την ασφάλεια.

Ορατότητα και συμμετοχή: Ορατότητα και συμμετοχή: Ορατότητα και συμμετοχή σημαίνει αναγνώριση της παρουσίας των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων στην κοινωνία. Η συμμετοχή στο σχολείο επιτυγχάνεται με τη διασφάλιση ότι τα άτομα διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου συμπεριλαμβάνονται και εκπροσωπούνται σε όλες τις σχολικές δομές.

Σχολική δημοκρατία: Τα σχολεία θα πρέπει να ενθαρρύνουν τους/τις μαθητές-ριες να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να συμμετέχουν στην ανάπτυξη των πολιτικών τους. Οι μαθητές-ριες θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, στα θέματα πολιτικής και τις δραστηριότητες που τους αφορούν.

Η εφαρμογή των ανωτέρω κατευθυντήριων οδηγιών απαιτεί βαθιές αλλαγές στα εκπαιδευτικά συστήματα σε ολόκληρη την ΕΕ και ιδίως στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, οι οποίες δεν έχουν παράδοση στην εκπαιδευτική προσέγγιση με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα. Στη Βουλγαρία, τη Λιθουανία και τη Ρουμανία, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση δεν αποτελεί μέρος του προγράμματος σπουδών, και υπάρχουν ισχυρές δημόσιες εκφράσεις κατά της εισαγωγής της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία. Στην Ελλάδα, αντιδράσεις ενάντια στην εισαγωγή της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης προέρχονται από την ισχυρή Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία, κάποιους συντηρητικούς πολιτικούς και τα ΜΜΕ. Αυτό οδηγεί στην απουσία σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και στην τάση, σύμφωνα με τον Mac an Ghall (1991, σελ. 294-295), "η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση να απορροφάται από άλλους τομείς σπουδών, όπως η βιολογία, και η προσωπική και κοινωνική αγωγή". Υπό το πρίσμα αυτό, οι παρούσες κατευθυντήριες οδηγίες για τα σχολεία εστιάζουν στο τι μπορεί να γίνει για την απουσία κεντρικών συντονισμένων προσπαθειών για τη μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος σύμφωνα με τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές διδασκαλίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την διαφορετικότητα. Αυτές οι κατευθυντήριες οδηγίες θα βοηθήσουν τα σχολεία να λάβουν πρακτικά μέτρα για τη βελτίωση του σχολικού κλίματος και θα παρέχουν επαρκή ανταπόκριση στον εκφοβισμό, η οποία μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα, χωρίς να περιμένει η κυβέρνηση, ή οποιαδήποτε άλλη εξωτερική πηγή να επηρεάσει το ευρύτερο πλαίσιο. Στην σχολική μας προσέγγιση, τα επιμέρους σχολεία, τα οποία αρχίζουν να εφαρμόζουν τις κατευθυντήριες οδηγίες, θα αποτελέσουν πρότυπα καλής πρακτικής και θα βοηθήσουν στην ενεργοποίηση μιας

αλλαγής από τη βάση προς την κορυφή στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών, που συμμετέχουν στο πρόγραμμα CHOICE.

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

6. Πρακτικά βήματα για τη δημιουργία ασφαλούς χώρου για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στο σχολείο

6.1 Πρώτο βήμα: Δέσμευση

Η οικοδόμηση της δέσμευσης του σχολικού προσωπικού και του διοικητικού συμβουλίου για την υιοθέτηση μιας πολιτικής “διαφορετικότητας” είναι ένα πολύ σημαντικό πρώτο βήμα, προτού εισαχθούν άλλα πρακτικά βήματα. Η πρωτοβουλία θα πρέπει να προέρχεται από τη διεύθυνση, εκτός εάν υπάρχουν ήδη ενεργοί-ές μαθητές-ριες και καθηγητές-ριες, άλλο προσωπικό ή γονείς, που έχουν ξεκινήσει συζήτηση για το θέμα αυτό. Η δέσμευση του Σχολικού Συμβουλίου είναι πολύ σημαντική. Ανεξάρτητα από το ποια πλευρά θα αναλάβει την πρωτοβουλία, θα απαιτηθεί μια κοινή συνάντηση ή μια σειρά συναντήσεων με το Σχολικό Συμβούλιο, το Συμβούλιο μαθητ(ρι)ών και τους καθηγητές, προκειμένου να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οφέλη, τα οποία μια αποτελεσματική πολιτική για τη “διαφορετικότητα” φέρνει σε ένα σχολείο, και να ενισχυθεί η δέσμευση για ανάπτυξη και έναρξη της εφαρμογής αυτής της πολιτικής. Τα οφέλη αυτά θα πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια στην πολιτική, έτσι ώστε κάθε μαθητής-ρια, γονέας και διδακτικό/σχολικό προσωπικό να είναι σε θέση να τα κατανοήσει κατά την ανάγνωση της πολιτικής.

Οι διευθυντές-ριες των σχολείων μπορούν να χρησιμοποιήσουν την ακόλουθη συστηματική προσέγγιση για μια πολιτική “διαφορετικότητας” που ανέπτυξε η GALE (Παγκόσμια Συμμαχία για την ΛΟΑΤ Εκπαίδευση), η οποία παρουσιάζεται στην Εργαλειοθήκη Εργασίας με Σχολεία 1.0 (Dankmeijer, 2011). *"Αυτή η συμμετοχική προσέγγιση δίνει έμφαση στη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων από τη σχολική κοινότητα. Η ισόρροπη συμμετοχή των σχολικών αρχών, των σχολικών υπαλλήλων/εκπαιδευτικών, των μαθητ(ρι)ών και των γονέων αποτελεί προϋπόθεση για την αύξηση των επιπτώσεων της πολιτικής."* (Dankmeijer, 2011).

Σύμφωνα με την έρευνα του Dankmeijer τα σχολεία με αποτελεσματική πολιτική ποικιλομορφία έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά (Dankmeijer, 2011) :

- Το σχολείο έχει ισορροπία⁴ των φύλων.

---

⁴ Ο όρος "ισορροπία των φύλων" (gender balance) σημαίνει ότι το σχολείο εγγυάται την ίση μεταχείριση γυναικών, ανδρών και άλλων φύλων, και την ίση πρόσβαση σε πόρους και ευκαιρίες για κορίτσια, αγόρια και μαθητές-ριες με άλλες ταυτότητες φύλων, οι οποίες αφορούν την ατομική τους ανάπτυξη και την αυτοπραγμάτωσή τους.

- Το σχολείο θέτει σαφείς κανόνες για το πώς να συμπεριφερόμαστε σωστά στην αρχή του σχολικού έτους και όλο το προσωπικό εφαρμόζει τους κανόνες⁵.
- Η ανοιχτή στάση απέναντι στον άλλον καλλιεργείται από το σχολείο, ακόμα και σε κοινωνικά θέματα.
- Το σχολείο προσφέρει ξεκάθαρες πληροφορίες σχετικά με τα φύλα, την “ποικιλομορφία” και τις διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένων ζητημάτων ΛΟΑΤΚΙ+.
- Υπάρχει μια διαδικασία, ανοιχτή σε όλους, για τη διεκπεραίωση καταγγελιών και κατά προτίμηση μια ανεξάρτητη επιτροπή για την αξιολόγηση των καταγγελιών.⁶ Υπάρχει ένας σχολικός σύμβουλος που γνωρίζει πώς να υποστηρίξει μαθητές-ριες και προσωπικό που έχουν παράπονα για διακρίσεις και άλλες αρνητικές συμπεριφορές.
- Υπάρχουν πρωτοβουλίες μαθητ(ρι)ών και εκπαιδευτικών για την καταπολέμηση των διακρίσεων και τη βελτίωση του σχολικού κλίματος”.

(Dankmeijer, 2011)

Η εξοικείωση του σχολικού προσωπικού, του διοικητικού συμβουλίου και του συμβουλίου των μαθητ(ρι)ών με τα παραπάνω βασικά στοιχεία μιας πολιτικής “διαφορετικότητας” είναι απαραίτητη για τη δημιουργία δέσμευσης για την ανάληψη δράσης σε αυτή την πολιτική. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι τα ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ+ δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ξεχωριστά κατά τη διάρκεια κοινών συζητήσεων για την ανάγκη πολιτικής “διαφορετικότητας”. Πρέπει να δοθεί έμφαση στις κοινές αξίες της μη διάκρισης, του σεβασμού των διαφορών και της στήριξης των πιο ευάλωτων ατόμων.

6.2 Βήμα δεύτερο: Ενέργειες για την εκπλήρωση της δέσμευσης

Η οργάνωση GALE παρουσιάζει το λεγόμενο μοντέλο “DEES” για συστηματική δράση σχετικά με την οικοδόμηση μιας πολιτικής σχολικής “διαφορετικότητας”. Το μοντέλο ενσωματώνει τέσσερις δέσμες ενεργειών. Μετά την ανασκόπηση αυτών των προτεινόμενων δράσεων, τις προσαρμόσαμε στις ειδικές ανάγκες των σχολείων στις χώρες - εταίρους του CHOICE. Οι βασικές αλλαγές αφορούν το τρίτο στοιχείο, την εκπαίδευση, όπου η εστίαση μετατίθεται από την εκπαίδευση για τα ΛΟΑΤΚΙ+

⁵ Η σχολική πολιτική έχει ρητή δήλωση κανόνων που εγγυώνται την εξάλειψη των διακρίσεων λόγω διαφορετικών ταυτοτήτων και την πρόληψη του εκφοβισμού βάσει ταυτότητας.

⁶ Η διαδικασία θα πρέπει να βασίζεται στις σχετικές εθνικές πολιτικές, όπου είναι διαθέσιμες, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σχολικής παρενόχλησης.

θέματα στην αίθουσα διδασκαλίας, στην εκπαίδευση εκπαιδευτικών /σχολικού προσωπικού σχετικά με το ρόλο του στη δημιουργία ασφαλών και χωρίς αποκλεισμούς σχολικών πλαισίων .

Ακολουθούν οι τέσσερις δέσμες δράσης, οι οποίες θα βοηθήσουν τα σχολεία να εκπληρώσουν τη δέσμευσή τους να εφαρμόσουν μια αποτελεσματική πολιτική “διαφορετικότητας”.

Αξιολόγηση: εξέταση της κατάστασης και των στόχων

Το σχολείο προσαρμόζει τη στρατηγική του για την ιθαγένεια και την ανοχή προβαίνοντας περιοδικά σε νέα διάγνωση της κατάστασης. Βάσει μιας τέτοιας διάγνωσης, η διοίκηση μπορεί να αναπτύξει ένα ανανεωμένο όραμα στρατηγικής, το οποίο θα ενσωματώνει την προσοχή στα ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ+ (μεταξύ άλλων θεμάτων που προκαλούν συζήτηση και ένταση μεταξύ μαθητριών και προσωπικού).

Περιβάλλον και σχολικό κλίμα

Οι στρατηγικές για τη βελτίωση του σχολικού περιβάλλοντος περιλαμβάνουν συμφωνίες για τον τρόπο με τον οποίο το προσωπικό θέτει κανόνες συμπεριφοράς και για τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζει τους κανόνες αυτούς. Περιλαμβάνουν επίσης τον τρόπο με τον οποίο το προσωπικό χειρίζεται τον εκφοβισμό, τις βρισιές και το coming out από άλλο προσωπικό και μαθητές-ριες. Περιλαμβάνει επίσης εξέταση και βελτίωση σειράς σχολικών διαδικασιών, όπως η διαδικασία καταγγελιών και οι πειθαρχικές κατευθυντήριες οδηγίες. Είναι απαραίτητο η σχολική ομάδα να συμφωνήσει σε στρατηγικές που είναι εφικτές για όλους.

Εκπαίδευση

Τα θέματα ΛΟΑΤΚΙ+ πρέπει να ενσωματωθούν στο πρόγραμμα σπουδών και πρέπει να πλαισιωθούν από τη σχολική πολιτική. Ωστόσο, όταν το κρατικό πρόγραμμα δεν παρέχει χώρο για συζήτηση των ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων, ούτε για σεξουαλική διαπαιδαγώγηση γενικά, το σχολείο θα πρέπει να αναζητήσει άλλους τρόπους προσέγγισης αυτών των σημαντικών θεμάτων. Στο πλαίσιο των χωρών του προγράμματος CHOICE, είναι πολύ σημαντικό να ξεκινήσουμε με την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, η οποία θα εξοπλίσει τους εκπαιδευτικούς /το σχολικό προσωπικό με εις βάθος κατανόηση των θεμάτων “διαφορετικότητας” και πρακτικές γνώσεις σχετικά με τον τρόπο προώθησης της “ποικιλομορφίας” στο σχολικό περιβάλλον.

Είναι σημαντικό να υποστηριχθούν οι εκπαιδευτικοί και το προσωπικό των σχολείων προκειμένου να γνωρίζουν πως μπορούν να αποτελούν πρότυπα συμπεριφοράς , όπως η παρέμβαση για να αντιμετωπίσουν αμφιλεγόμενες συμπεριφορές, και να κατανοήσουν τον σημαντικό ρόλο τους στη δημιουργία ασφαλών και χωρίς αποκλεισμούς περιβαλλόντων. Οι παρουσιάσεις σε όλο το προσωπικό, οι ειδικευμένες ενότητες κατάρτισης και τα εργαστήρια εξωτερικών εμπειρογνομόνων, τα οποία αξιοποιούν την τρέχουσα εθνική και διεθνή έρευνα και παρέχουν παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών, αποτελούν καλούς τρόπους βελτίωσης της γνώσης και της αυτοπεποίθησης των εκπαιδευτικών.

Παροχή συμβουλευτικής και φροντίδας των μαθητ(ρι)ών

Οι μαθητές-ριες που αντιμετωπίζουν προβλήματα, χρειάζονται καθοδήγηση και μερικές φορές επαγγελματική φροντίδα. Οι σχολικοί σύμβουλοι θα πρέπει να μιλούν ανοιχτά για θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου, δείχνοντας στους μαθητές-ριες ότι μπορούν να τους μιλήσουν ανοιχτά, και να γνωρίζουν την δυνατότητα παραπομπής σε επαγγελματίες φιλικούς προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Οι ομοφοβικοί και οι τρανσφοβικοί μαθητές-ριες δεν θα πρέπει μόνο να πειθαρχούνται μετά από αρνητική συμπεριφορά, αλλά και να συμβουλευούνται επαρκώς για το πώς να αναπτύξουν φιλοκοινωνική συμπεριφορά.

Η GALE προτείνει επίσης τέσσερα στάδια εφαρμογής μιας πολιτικής σχολικής διαφορετικότητας, τα οποία παρουσιάζονται διεξοδικότερα στο επόμενο κεφάλαιο.

7. Τέσσερα στάδια εφαρμογής της πολιτικής για την διαφορετικότητα

Σύμφωνα με τον Dankmeijer (2011, σ. 41):

7.1 Δράση ενός εκπαιδευτικού/μιας εκπαιδευτριάς
<i>"Πριν σχεδιάσουμε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, συχνά ένας ή περισσότεροι εκπαιδευτικοί κάνουν κάτι με το θέμα της σεξουαλικότητας. Μπορούν να προσφέρουν υποστήριξη σε ΛΟΑΤΚΙ μαθητές-ριες ή να δίνουν προσοχή σε θέματα ΛΟΑΤΚΙ στις τάξεις τους. Αυτή η ατομική συμμετοχή πρέπει να εκτιμηθεί, αλλά πρέπει να ακολουθηθεί από μια συστηματική προσέγγιση. Η πολιτική 'διαφορετικότητας' δεν πρέπει να παραμείνει προσωπικό 'χόμπι'".</i>
7.2 Δράση διευθυντή/τριας
<i>"Το επόμενο στάδιο είναι η αναγνώριση της κατάστασης του σχολείου από τη διοίκηση του σχολείου. Αυτό μπορεί να γίνει για παράδειγμα με μια έρευνα, συνεντεύξεις ή με τη συγκρότηση μιας μικρής επιτροπής ενδιαφερόμενων εκπαιδευτικών και μαθητ(ρι)ών για να συζητήσουν τις προκλήσεις. Βάσει των αποτελεσμάτων, ο διευθυντής προτείνει συνεκτικό σχέδιο δράσης στην ομάδα προσωπικού ή σε βασική ομάδα προσωπικού".</i>
7.3 Ομαδική δράση
<i>"Ένα τρίτο στάδιο είναι η συμμετοχή ολόκληρης της ομάδας προσωπικού, καθώς διαφορετικά ο αντίκτυπος της στρατηγικής θα παραμείνει πολύ περιορισμένος. Θα υπάρχουν εκπαιδευτικοί που θα αισθάνονται ανίκανοι να αντιμετωπίσουν κάποια είδη 'διαφορετικότητας', όπως παραδόσεις μη κοινότυπων πολιτισμών, θρησκειών ή με ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ, ή τη σεξουαλικότητα γενικά. Θα πρέπει να γίνονται σεβαστές οι διαφορετικές απόψεις, εφόσον κάποιος δεν θίγεται από τις μισαλλόδοξες προσωπικές απόψεις. Οι διαφορετικές απόψεις δεν πρέπει να οδηγήσουν σε υπονόμηση της πολιτικής 'διαφορετικότητας' στο σύνολό της".</i>
7.4 Μαθητική δράση
<i>"Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση υλοποιείται τελικά αποτελεσματικά όταν οι μαθητές-ριες αρχίσουν να δεσμεύονται στην πολιτική 'διαφορετικότητας'. Αυτό σημαίνει ότι έχουν πραγματικό συμφέρον και επιρροή στην ανάπτυξη μιας τέτοιας πολιτικής. Παραδείγματα είναι οι μαθητές-ριες που ξεκινούν ομάδες υποστήριξης σε ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ ή σχολικές λέσχες, προσκαλώντας ΛΟΑΤΚΙ ανθρώπους σε πάρτι, προσφέροντας προτάσεις στις τάξεις σχετικά με ζητήματα υπηκοότητας και "διαφορετικότητας ή διοργανώνοντας οι ίδιοι συμπεριληπτικές εκδηλώσεις".</i>

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

8. Μερικές πρακτικές προτάσεις

Σε συνέχεια των προηγούμενων, προτείνουμε να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις ακόλουθες δράσεις στο πλαίσιο των σχολικών συστημάτων της Ελλάδας, της Βουλγαρίας, της Λιθουανίας και της Ρουμανίας.

Υπάρχουν πολλά πράγματα που μπορούν να κάνουν τα σχολεία στις χώρες μας για να δημιουργήσουν ασφαλή περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς για όλους τους μαθητές-ριες, συμπεριλαμβανομένων των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών. Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα του τι πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη βελτίωση του σχολικού περιβάλλοντος.

Εξετάστε τις πολιτικές και τις διαδικασίες σας

Έχει το σχολείο σας πολιτικές κατά των διακρίσεων, κατά του εκφοβισμού ή της διαφορετικότητας; Αναγνωρίζουν αυτές οι πολιτικές και επικυρώνουν τον εκφοβισμό βάσει ταυτότητας;

Ο εκφοβισμός με βάση την ταυτότητα αναφέρεται σε κάθε μορφή εκφοβισμού που σχετίζεται με τα χαρακτηριστικά που θεωρούνται μοναδικά για την ταυτότητα ενός μαθητή, όπως η φυλή, η θρησκεία, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα φύλου ή η φυσική εμφάνιση. Αυτές οι μορφές παρενόχλησης δεν απευθύνονται μόνο σε ένα άτομο, αλλά αντανακλούν επίσης αρνητικές συμπεριφορές προς μια ευρύτερη υποκοινότητα ή ομάδα με την οποία ταυτίζεται το άτομο (ή πιστεύεται ότι ταυτίζεται). Οι νέοι σε τέτοιες ομάδες μπορεί να είναι πιο ευάλωτοι ή να διατρέχουν κίνδυνο εκφοβισμού και μπορούν να επωφεληθούν από μία πιο στοχευμένη υποστήριξη (Tirrett, Houston & Smith, 2010).

Κατονομάζουν αυτές οι πολιτικές ξεκάθαρα την καταχρηστική και μεροληπτική γλώσσα εναντίον ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών και επισημαίνουν τη δέσμευση του σχολείου να χρησιμοποιεί κατάλληλη γλώσσα χωρίς αποκλεισμούς; Οι πολιτικές αναφέρουν ρητά και υποστηρίζουν τις ευάλωτες ομάδες στο πλαίσιό σας και περιλαμβάνονται οι ΛΟΑΤΚΙ+;

Η παραπάνω πολιτική περιλαμβάνει κυρώσεις εναντίον εκπαιδευτικών που κάνουν αντι-ΛΟΑΤΚΙ+ σχόλια; Σύμφωνα με τα ερευνητικά μας ευρήματα, ορισμένοι εκπαιδευτικοί στις συμμετέχουσες χώρες κάνουν ομοφοβικά και τρανσφοβικά σχόλια. Τα σχόλια αυτά έχουν ιδιαίτερο αντίκτυπο, λόγω της δυναμικής ισχύος μεταξύ μαθητ(ρι)ών και εκπαιδευτικών, καθώς και της συνολικής επιρροής που έχουν οι εκπαιδευτικοί στους μαθητές-ριες. Τα σχολεία πρέπει να έχουν αυστηρή πολιτική και κυρώσεις για τη συμπεριφορά αυτή από τους εκπαιδευτικούς. Μπορούν να υιοθετήσουν μια διαδικασία (για παράδειγμα, έναν ειδικό λογαριασμό email/γραμματοκιβώτιο) για την αποδοχή ανώνυμων καταγγελιών από μαθητές-ριες (ή προσωπικό σχολείου) που έχουν γίνει μάρτυρες τέτοιων παρατηρήσεων και που διαφορετικά θα ένιωθαν άβολα να μοιραστούν τις εμπειρίες τους με τον διευθυντή.

Η θέσπιση και η εφαρμογή των σχολικών πολιτικών και διαδικασιών κατά των διακρίσεων, της παρενόχλησης και της “διαφορετικότητας” δημιουργεί ισχυρά θεμέλια για περαιτέρω δραστηριότητες. Η έρευνα δείχνει ότι αυτές οι πολιτικές στα σχολεία είναι ένας από τους ισχυρότερους προστατευτικούς παράγοντες για τα νεαρά άτομα που έλκονται από το ίδιο φύλο, τα ίντερσεξ και τα άτομα με διαφορετικό φύλο από αυτό που τους αποδόθηκε στη γέννα.

Μόλις οι σχολικές πολιτικές σας εισαχθούν ή εμπλουτιστούν, φροντίστε να τις εφαρμόσετε και βεβαιωθείτε ότι ολόκληρη η κοινότητα γνωρίζει τις αλλαγές.

Υποστήριξη ενεργειών υπό την αιγίδα μαθητ(ρι)ών

Η δράση των μαθητ(ρι)ών είναι ένας πολύ αποτελεσματικός τρόπος για να δημιουργηθούν αλλαγές στη σχολική κουλτούρα. Μερικά σχολεία σε Ελλάδα, Βουλγαρία, Λιθουανία και Ρουμανία έχουν ομάδες υποστήριξης ΛΟΑΤΚΙ+ και άλλες υποστηρικτικές ομάδες μαθητ(ρι)ών, οι οποίες υποστηρίζουν την σεξουαλική και έμφυλη ποικιλομορφία. Πρέπει να ενθαρρυνθεί και να υποστηριχθεί ο σχηματισμός των τελευταίων. Ένας άλλος τρόπος για να ενθαρρυνθεί η δράση των μαθητ(ρι)ών είναι να υποστηρίξουν τους μαθητές-ριες στην οργάνωση ημερών ευαισθητοποίησης, όπως η ετήσια Διεθνής Ημέρα κατά της Ομοφοβίας, της Αμφιφοβίας και της Τρανσφοβίας (IDAHOBIT) ή της Εβδομάδας Stand Up (πρόταση καλής πρακτικής από την Ιρλανδία, που εξηγείται λεπτομερώς στο ακόλουθο τμήμα των κατευθυντήριων οδηγιών). Οι μαθητές-ριες μπορούν να είναι εκκινητές άλλων εξωσχολικών δραστηριοτήτων, όπως η πρόσκληση επισκεπτών από οργανώσεις δικαιωμάτων ΛΟΑΤΚΙ+, η οργάνωση "ζωντανών βιβλιοθηκών", στις οποίες ακτιβιστές ΛΟΑΤΚΙ+ μιλούν για τις εμπειρίες τους στο σχολείο, κλπ.

Ενθάρρυνση της επαγγελματικής μάθησης

Ενθάρρυνση της συνεχούς κατάρτισης του προσωπικού που θα εξοπλίσει τους εκπαιδευτικούς και το λοιπό σχολικό προσωπικό με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες ώστε να αποτελέσουν πρότυπα κατάλληλης και χωρίς διακρίσεις συμπεριφοράς.

Επικοινωνήστε με τους [συνεργάτες του CHOICE Project](#) στη χώρα σας για να οργανώσετε μια εκπαίδευση εκπαιδευτικών για εκπαιδευτικούς από το σχολείο σας.

Αμφισβήτηση γλώσσας που εισάγει διακρίσεις

Ενθάρρυνση του σχολικού προσωπικού να δεσμευτεί στο να μάχεται κάθε κακοποιητική και στιγματιστική γλώσσα ή συμπεριφορά κάθε φορά που την ακούν ή την βλέπουν. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει όχι μόνο ομοφοβική, αμφιφοβική και τρανσφοβική γλώσσα και προσβολές, αλλά και σεξιστική γλώσσα (π.χ. αστεία "συμπεριφέρεσαι σαν κορίτσι", κτλ.). Ενθάρρυνση του προσωπικού να οργανώνει στοχευμένες συζητήσεις με τους μαθητές-ριες, σύμφωνα με την ηλικία τους, και ευαισθητοποίηση των μαθητ(ρι)ών σχετικά με τους κινδύνους της αντι-ΛΟΑΤΚΙ+ ρητορικής μίσους. Αμφισβητώντας διαρκώς τη στιγματιστική γλώσσα που χρησιμοποιεί την ταυτότητα φύλου, τον

σεξουαλικό προσανατολισμό, την έκφραση φύλου ή τα σεξουαλικά χαρακτηριστικά ως προσβολή, ή οποιαδήποτε άλλη αργκό-ορολογία που έχει ως στόχο να προσβάλει τους ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες (και μαθητές-ριες που γίνονται αντιληπτοί ως ΛΟΑΤΚΙ+), οι εκπαιδευτικοί μπορούν να έχουν άμεσο αντίκτυπο στη σχολική κουλτούρα και να παρέχουν θετικά πρότυπα στους μαθητές-ριες. Το να είσαι ένα ασφαλές σχολείο σημαίνει ότι ο καθένας έχει μηδενική ανοχή και αντιμετωπίζει ενεργά κάθε προσβλητική γλώσσα ή συμπεριφορά. Η αντι-ΛΟΑΤΚΙ+ γλώσσα θα πρέπει να αντιμετωπίζεται τόσο σοβαρά ως αντι-ρατσιστική, αντι-Ρομά, αντισημιτική ή αντι-μουσουλμανική ρητορική μίσους.

Συμμετοχή ανεπίσημων ηγετών-μαθητ(ρι)ών στη διαδικασία

Είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε τη στάση απέναντι στην “διαφορετικότητα” των ανεπίσημων ηγετών-μαθητ(ρι)ών στο σχολικό περιβάλλον. Η επιρροή τους στους συνομηλίκους είναι συνήθως πολύ ισχυρή. Εάν αυτοί οι ανεπίσημοι ηγέτες μπορούν να προσελκυστούν ως υποστηρικτές της πολιτικής “διαφορετικότητας”, οι πιθανότητες επιτυχίας είναι μεγαλύτερες. Ο διευθυντής θα πρέπει να επικοινωνήσει με το σχολικό προσωπικό εάν υπάρχουν ήδη ηγέτες μαθητές-ριες που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν. Είναι καλή ιδέα να ζητάτε από το προσωπικό τις σκέψεις του και να ξεκινάτε συνομιλίες με ομάδες ηγεσίας.

Συμπερίληψη “διαφορετικότητας” σε εξωσχολικές δραστηριότητες

Χρήση διαδραστικών δραστηριοτήτων μάθησης για την εισαγωγή μαθητ(ρι)ών στη σεξουαλική και έμφυλη ποικιλομορφία, καθώς και σε θέματα που αφορούν τα ίντερσεξ άτομα. Τα θέματα αυτά θα πρέπει να παρουσιάζονται ιδανικά κατά τη διάρκεια δραστηριοτήτων, οι οποίες επικεντρώνονται και σε άλλες πτυχές της ποικιλομορφίας, όπως η θρησκευτική, η εθνική ποικιλομορφία, η σωματική ποικιλομορφία και η ποικιλομορφία σωματικών ικανοτήτων, κ.λπ. Παραδείγματα ορθής πρακτικής είναι η προβολή μιας κουήρ ταινίας, η σύνταξη άρθρου για θέματα ΛΟΑΤΚΙ+ στη σχολική εφημερίδα, η διοργάνωση συζητήσεων για τέτοια θέματα ή η φιλοξενία μιας ζωντανής βιβλιοθήκης. Εάν το προσωπικό της σχολικής διοίκησης/οι εκπαιδευτικοί ξεκινήσουν τέτοιες εκδηλώσεις και δείξουν την υποστήριξή τους, τότε οι μαθητές-ριες θα αισθανθούν πιο ικανοί να κάνουν κάτι για να υποστηρίξουν την ίδια την ένταξη των ΛΟΑΤΚΙ+.

Ηγετικός ρόλος του προσωπικού

Σύσταση ομάδας/ομάδας εργασίας προσωπικού για την ανάπτυξη και την εφαρμογή της μετατροπής σε ασφαλές σχολείο. Θα μπορούσατε επίσης να δημιουργήσετε έναν ειδικό ρόλο για ένα μέλος του προσωπικού που θα παρέχει υποστήριξη στην “διαφορετικότητα” (και θα σημειώνει ακατάλληλες συμπεριφορές) στο σχολείο σας.

Προβολή της υποστήριξης

Έχετε σαφή σημάδια υποστήριξης για τη σεξουαλική και έμφυλη ποικιλομορφία γύρω από το σχολείο; Η χρήση αφισών και αυτοκόλλητων για την απεικόνιση αυτού γύρω από το σχολείο σας, το

οποίο αποτελεί κοινή πρακτική σε πολλά σχολεία στη Δυτική Ευρώπη και σε άλλα κράτη που υποστηρίζουν τα δικαιώματα ΛΟΑΤΚΙ+ μπορεί να αποτελεί πρόβλημα στις χώρες του προγράμματος CHOICE. Όποτε είναι δυνατόν, ενθαρρύνετε τους μαθητές-ριες να δημιουργήσουν τις δικές τους αφίσες που γιορτάζουν την “διαφορετικότητα” και την ένταξη γενικά. Σε ορισμένα πλαίσια, η προβολή των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών μπορεί να υποκινήσει περισσότερη βία. Σε αυτά τα πλαίσια, αυτό που θα πρέπει να γίνει ορατό είναι οι ειδικές δομές υποστήριξης για τους ΛΟΑΤΚΙ+ και άλλους μαθητές-ριες από ευάλωτες ομάδες, για παράδειγμα, ο σύμβουλος μαθητ(ρι)ών/σχολικός ψυχολόγος, οι ομάδες αλληλό-υποστήριξης μαθητ(ρι)ών (που δεν είναι αποκλειστικά αφιερωμένες στην ΛΟΑΤΚΙ+), ή οι συνδέσεις με εξωτερικούς παρόχους υπηρεσιών υποστήριξης, που μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές-ριες που χρειάζονται πρόσθετη ψυχολογική υποστήριξη. Η δυνατότητα ανώνυμης αναφοράς από τα θύματα του αντι-ΛΟΑΤΚΙ+ εκφοβισμού και άλλου είδους εκφοβισμού με βάση την ταυτότητα θα πρέπει να γνωστοποιείται με σαφήνεια και να γίνεται ορατή στους μαθητές-ριες

Εξασφάλιση πρόσβασης στους πόρους

Βεβαιωθείτε ότι το προσωπικό και οι μαθητές-ριες έχουν πρόσβαση σε πόρους που παρέχουν κατάλληλες πληροφορίες σχετικά με το φύλο και τη σεξουαλική ποικιλομορφία. Διασφάλιση ότι τα σχετικά βιβλία, βίντεο και άλλοι πόροι της βιβλιοθήκης και άλλες κατάλληλες τοποθεσίες είναι ενημερωμένα, κατάλληλα επισημασμένα και εύκολα προσβάσιμα. Για να αποφευχθούν τυχόν κατηγορίες περί προσηλυτισμού της "ιδεολογίας των φύλων", βεβαιωθείτε ότι παρέχετε πόρους που δεν επικεντρώνονται αποκλειστικά σε ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ+. Ορισμένοι γενικοί πόροι για την “διαφορετικότητα” και την καταπολέμηση των διακρίσεων, οι οποίοι εξοικειώνουν τους μαθητές-ριες με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι διάφορες μειονοτικές ομάδες (Ρομά, Μουσουλμάνοι, Εβραίοι, Άτομα με Ειδικές Ανάγκες και ΛΟΑΤΚΙ+), θα λειτουργήσουν καλύτερα σε ένα πλαίσιο που είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο έναντι της συζήτησης για την ταυτότητα φύλου και τον σεξουαλικό προσανατολισμό στο σχολείο.

Μπορείτε επίσης να βρείτε χρήσιμους πόρους στον δικτυακό τόπο του έργου [CHOICE](#).

Αναζήτηση τοπικής υποστήριξης

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε για τις τοπικές υπηρεσίες νεολαίας που είναι διαθέσιμες και ανοικτές για εργασία με νέους από ευάλωτες ομάδες. Μάθετε για άλλους παρόχους υπηρεσιών νεολαίας και κοινότητας που συνεργάζονται με ΛΟΑΤΚΙ+ νέους στην περιοχή σας. Οι εθνικές οργανώσεις δικαιωμάτων ΛΟΑΤΚΙ+ πρέπει να είναι οι πρώτες που επικοινωνείτε για βοήθεια.

9. Στρατηγικές και δραστηριότητες για το κλίμα σχολείων χωρίς αποκλεισμούς

Δημιουργία θετικού σχολικού κλίματος

Ένα θετικό σχολικό κλίμα χαρακτηρίζεται από συνεργατικές και αισιόδοξες σχέσεις μεταξύ όλων των μελών της σχολικής κοινότητας. Η έρευνα καταδεικνύει έντονα ότι η διάδοση τέτοιων σχέσεων θα συμβάλει σημαντικά στην πρόληψη του σχολικού εκφοβισμού και στην ενίσχυση της ορατότητας της “ποικιλομορφίας” στο σχολικό περιβάλλον.

Η συνειδητή εστίαση σε ένα θετικό σχολικό κλίμα στον καθημερινό προγραμματισμό, εφαρμογή και αξιολόγηση των δραστηριοτήτων θα οδηγήσει αποτελεσματικά στην πρόληψη της περιθωριοποίησης ατόμων και ομάδων. Οι προσπάθειες για την οικοδόμηση ενός θετικού σχολικού κλίματος θα πρέπει να βασίζονται σε συμπεριληπτικές πολιτικές και κοινές αξίες που ενθαρρύνουν την ποικιλομορφία και την καταπολέμηση των διακρίσεων .

Ένα θετικό σχολικό κλίμα ενθαρρύνει την “διαφορετικότητα” και την ορατότητα των μαθητ(ρι)ών με ποικίλα υπόβαθρα και μοναδικά προσωπικά χαρακτηριστικά, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητες . Οι πολιτικές των σχολείων και οι πρακτικές που ακολουθούν θα πρέπει να ανταποκρίνονται και να περιλαμβάνουν αυτή την ποικιλομορφία .

Η σχολική διοίκηση θα πρέπει να ανακοινώνει τις προσπάθειές της για την οικοδόμηση θετικού σχολικού κλίματος στους/στις μαθητές-ριες και όχι μόνο στους/στις εκπαιδευτικούς . Η συνεργασία με τα νεαρά άτομα για την ανάπτυξη κοινωνικών και συναισθηματικών ικανοτήτων, εμπλουτισμένη από την αντίστοιχη επιστημονική βιβλιογραφία βιβλιογραφία, αποτελεί σημαντικό στοιχείο της διαπαιδαγώγησης που πραγματοποιείται στο σχολείο. Τα σχολικά προγράμματα σπουδών στην Ελλάδα, την Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Λιθουανία παρέχουν περιορισμένο χώρο για την ανάπτυξη διαπροσωπικών δεξιοτήτων . Ωστόσο, τα σχολεία θα πρέπει να βρουν έναν τρόπο να αφιερώσουν χρόνο για την ανάπτυξη τέτοιων δεξιοτήτων , για παράδειγμα, διοργανώνοντας μία συζήτηση για το θέμα με τον σχολικό ψυχολόγο ή προσκαλώντας ομιλητές, οι οποίοι θα ασχοληθούν με το θέμα κατά τη διάρκεια προαιρετικών μαθημάτων ή εξωσχολικών δραστηριοτήτων.

Οι πρωτοβουλίες που αφορούν τομείς όπως ο εκφοβισμός, το μίσος, η βία και νέους που βρίσκονται σε κίνδυνο έχουν γενικά σημαντικό ρόλο στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ευάλωτες ομάδες. Τέτοιες εστιασμένες πρωτοβουλίες, οι οποίες δεν περιορίζονται σε ΛΟΑΤΚΙ+ θεματικές, συμβάλλουν στη δημιουργία μιας νοοτροπίας αποδοχής της “διαφορετικότητας” που αποτρέπει την κακομεταχείριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή γενικά κάποιας άλλης ταυτότητας . Επιπρόσθετα , μία ή δύο πρωτοβουλίες που εστιάζουν σε θεματικές ΛΟΑΤΚΙ+ ανά έτος θα βοηθήσουν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης για τα συγκεκριμένα ζητήματα που

αντιμετωπίζουν οι ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες, και θα βοηθήσουν στην οικοδόμηση συμπάθειας και αποδοχής. Οι σχολικές διοικήσεις θα πρέπει να παρέχουν ανοιχτή στήριξη στο ενδιαφερόμενο προσωπικό και τους/τις μαθητές-ριες, ώστε να καταστεί δυνατή μια πρωτοβουλία από τη βάση για τη διοργάνωση εκδηλώσεων και δράσεων ΛΟΑΤΚΙ+. Μια προσέγγιση από τη βάση, σε αυτές τις πρωτοβουλίες, είναι απολύτως ενδεδειγμένη.

Πρακτικές συμβουλές για την οικοδόμηση μιας θετικής σχολικής κουλτούρας και κλίματος

Ακολουθούν ορισμένες πρακτικές συμβουλές από την Υπηρεσία Επαγγελματικής Ανάπτυξης για εκπαιδευτικούς (PDST, n.d) για άμεσες ενέργειες που μπορούν να αναληφθούν για να βοηθήσουν στην οικοδόμηση μιας θετικής σχολικής κουλτούρας και κλίματος και να βοηθήσουν στην πρόληψη και την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού.

- Υιοθετήστε υποδειγματική συμπεριφορά προς όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας.
- Να διδάσκετε ρητά στους μαθητές-ριες πώς είναι ένας λόγος και μία συμπεριφορά που βασίζονται στον σεβασμό, τόσο μέσα όσο και έξω από το σχολείο.
- Ανάδειξη βασικών μηνυμάτων σεβασμού στις αίθουσες διδασκαλίας, στους χώρους συγκέντρωσης και στο σχολείο γενικά. Εμπλέξτε τον σχολικό πληθυσμό στην ανάπτυξη αυτών των μηνυμάτων.
- Δημόσια αναγνώριση και συμπεριφορών που βασίζονται στον σεβασμό, με την παροχή θετικής προσοχής.
- Συνεχής αντιμετώπιση της χρήσης στιγματιστικής και υποτιμητικής γλώσσας στο σχολείο - αυτό περιλαμβάνει τόσο την κακοποιητική όσο και τη στιγματιστική γλώσσα λόγω της ταυτότητας του φύλου, του σεξουαλικού προσανατολισμού, των σεξουαλικών χαρακτηριστικών, καθώς και άλλα χαρακτηριστικά όπως η φυλή, η εθνικότητα, η κατάσταση υγείας και/ή οι αναπηρίες.
- Δώστε εποικοδομητική ανατροφοδότηση στους μαθητές-ριες όταν απουσιάζουν συμπεριφορές και γλώσσα που βασίζονται στον σεβασμό
- Να έχετε ένα σύστημα ενθάρρυνσης και ανταμοιβής για την προώθηση της κατάλληλης συμπεριφοράς που είναι σύμφωνη με τους σχολικούς κανόνες.
- Διδάξτε τους/τις μαθητές-ριες για την κατάλληλη χρήση του διαδικτύου, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και όλων των ηλεκτρονικών και OnLine μέσων επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης, και ενημερώστε τους για τις διάφορες μορφές και επιπτώσεις της διαδικτυακής παρενόχλησης.
- Παρακολουθήστε και επιμείνετε με τους/τις μαθητές-ριες που αγνοούν τους κανόνες.
- Να συμμετάσχουν ενεργά οι γονείς ή/και οι σύλλογοι γονέων σε εκστρατείες ευαισθητοποίησης σχετικά με την κατάλληλη και ασφαλή χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

- Να προωθήσουν ενεργά το δικαίωμα κάθε μέλους της σχολικής κοινότητας να είναι ασφαλές στο σχολείο.
- Επισημάνση και ρητή διδασκαλία των σχολικών κανόνων σε γλώσσα φιλική προς τους/τις μαθητές-ριες στην τάξη και σε άλλους χώρους του σχολείου.
- Όλο το προσωπικό μπορεί να προσέχει ενεργά για ενδείξεις κάθε είδους κακοποιητική συμπεριφορά .
- Να εξασφαλιστεί ότι υπάρχει επαρκής εποπτεία στο γυμναστήριο/προαύλιο/εξωτερικούς χώρους.
- Το σχολικό προσωπικό μπορεί να προτρέψει τους/τις μαθητές-ριες να εντοπίζουν "σημεία αιχμής"⁷ και "ώρες αιχμής"⁸ για εκφοβισμό στο σχολείο.
- Υποστήριξη της σύστασης και του έργου των μαθητικών συμβουλίων για την προσέγγιση, συζήτηση και πρόληψη βίαιων ή/και στιγματιστικών συμβάντων.

Συμβουλή βέλτιστης πρακτικής: Εβδομάδα Ευαισθητοποίησης

Στην Ιρλανδία, "η Εβδομάδα Ευαισθητοποίησης "Stand Up"⁹ είναι μια περίοδος όπου τα σχολεία παίρνουν θέση ενάντια στην ομοφοβική, τη τρανσφοβική και τη αμφιφοβική παρενόχληση που βιώνουν πολλές λεσβιές, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι και τρανς (ΛΟΑΤΚΙ+) μαθητές-ριες " Εδραιώνοντας την Εβδομάδα Ευαισθητοποίησης στο σχολείο σας, μπορείτε να βοηθήσετε στη δημιουργία ενός φιλικότερου, ασφαλέστερου σχολείου για τους/τις ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες

Κάθε χρόνο, το ιρλανδικό Υπουργείο Παιδείας αποστέλλει πακέτα εκπαιδευτικού υλικού σε γυμνάσια και σε υπηρεσίες που ασχολούνται με τη νεολαία σε όλη την Ιρλανδία. Το εκπαιδευτικό υλικό διατίθενται και ηλεκτρονικά.

Το εκπαιδευτικό υλικό της Εβδομάδας Ευαισθητοποίησης περιλαμβάνει : Πακέτο δραστηριοτήτων με διαδιδασκτικές δραστηριότητες, εισαγωγή στην ορολογία ΛΟΑΤΚΙ+ και πληροφορίες για την υποστήριξη των τρανς μαθητριών · αφίσα Ευαισθητοποίησης για τα σχολεία και μια αφίσα ορολογίας ΛΟΑΤΚΙ+.

⁷ Τα "σημεία αιχμής" τείνουν να είναι το γυμναστήριο, το προαύλιο, εξωτερικοί χώροι , τα αποδυτήρια, οι διάδρομοι και άλλοι χώροι με περιορισμένη επίβλεψη .

⁸ Οι "ώρες αιχμής" αντίστοιχα τείνουν να είναι στιγμές όπου υπάρχει περιορισμένη επίβλεψη, όπως όταν οι μαθητές-ριες βρίσκονται στο προαύλιο/στο διάδρομο ή αλλάζουν αίθουσες διδασκαλίας.

⁹ <https://www.belongto.org/professionals/standup/>

10. Υιοθέτηση ή βελτίωση μιας πολιτικής καταπολέμησης της παρενόχλησης στα σχολεία

Υπάρχει ένα αυξανόμενο σύνολο δεδομένων σχετικά με τη σημασία των αποτελεσματικών πολιτικών κατά του σχολικού εκφοβισμού ως μηχανισμού για τη βελτίωση της ασφάλειας στο σχολείο και την υποστήριξη ευάλωτων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ΛΟΑΤΚΙ+. Η πολιτική καταπολέμησης του σχολικού εκφοβισμού πρέπει να είναι διαθέσιμη στο προσωπικό του σχολείου, καθώς και σε όλους τους γονείς (κατά τη διάρκεια συναντήσεων εκπαιδευτικών -γονέων), δημοσιευμένη στον δικτυακό τόπο του σχολείου (ή όταν δεν υπάρχει, να είναι εύκολα προσβάσιμη σε γονείς και μαθητές-ριες κατόπιν αιτήματος).

Η διοίκηση κάθε σχολείου κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης της πολιτικής του κατά του εκφοβισμού πρέπει να διαμορφώσει την πολιτική σε συνεργασία με το διδακτικό και μη διδακτικό προσωπικό υπό την ηγεσία του διευθυντή και σε συνεννόηση με τους γονείς και τους/τις μαθητές-ριες

Μια αποτελεσματική πολιτική κατά της παρενόχλησης θα πρέπει να καλύπτει όλους τους τομείς της σχολικής ζωής. Θα πρέπει να αφορά όλα τα άτομα που ανήκουν στη σχολική κοινότητα: δάσκαλοι, διοικητικοί υπάλληλοι, λοιπό προσωπικό, εθελοντές, μαθητές-ριες, γονείς, διευθυντές σχολείων, εργολάβοι και συνεργάτες που υλοποιούν δραστηριότητες στο σχολείο. Η πολιτική πρέπει να ενημερώνεται τακτικά ώστε να αντικατοπτρίζει τις αλλαγές στη ζωντανή πρακτική και στο πλαίσιο στο οποίο λειτουργεί το σχολείο. Η πολιτική κατά των παρενοχλήσεων θα πρέπει να περιλαμβάνει έναν συνοπτικό ορισμό της παρενόχλησης και σαφείς οδηγίες για την κατάλληλη συμπεριφορά. Θα πρέπει να προβλέπει συγκεκριμένα μέτρα για να κάνει όλους τους προαναφερθέντες ενδιαφερόμενους, και τους/τις περισσότερους-ες μαθητές-ριες και το σχολικό προσωπικό να είναι σίγουροι ότι θα αναφέρουν και θα αντιμετωπίζουν τον εκφοβισμό. Οι στρατηγικές πρόληψης θα πρέπει να περιλαμβάνουν μέτρα ευαισθητοποίησης για όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας, συμπεριλαμβανομένου του σχολικού κλίματος, και σαφείς οδηγίες για τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται όταν εκφοβίζεται. Θα πρέπει να περιγραφεί με σαφήνεια η ευθύνη του σχολικού προσωπικού για τη διασφάλιση της εποπτείας των μαθη(ρι)ών και την πρόληψη συμβάντων, και θα πρέπει να αναφέρονται οι ειδικές ευθύνες των εκπαιδευτικών και της σχολικής διοίκησης.

Οι διαδικασίες μιας πολιτικής κατά της παρενόχλησης θα πρέπει να αφορούν:

- αναφορά (σε ποιον, με ποιον τρόπο, εξασφαλίζεται η ανωνυμία για να εξασφαλιστεί η ασφάλεια του ατόμου που κάνει την αναφορά)·
- Καταγραφή, έρευνα και παρακολούθηση της συμπεριφοράς εκφοβισμού: πώς αντιμετωπίζονται οι περιπτώσεις εκφοβισμού, ποιος εμπλέκεται;
- Δομές υποστήριξης των θυμάτων καθώς και των δραστών: πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη διασφάλιση μηχανισμών στήριξης για μαθητές-ριες από ευάλωτες ομάδες.

- Συνεργασία με άλλες υπηρεσίες (π.χ. φορείς παροχής υπηρεσιών εξωτερικής υποστήριξης) σε περιπτώσεις που απαιτούν τέτοια συνεργασία (σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και τις εθνικές πολιτικές).
- Μηχανισμός αναθεώρησης και ενημέρωσης: Υπάρχει ετήσια αναθεώρηση; Ποιος εμπλέκεται;

Η ιρλανδική κυβέρνηση έχει δημοσιεύσει πρότυπα για τη σχολική πολιτική κατά της παρενόχλησης (βλ. παραρτήματα), για την αναφορά περιστατικών παρενόχλησης και για έναν κατάλογο ελέγχου για την ετήσια αναθεώρηση της πολιτικής κατά της παρενόχλησης στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας (Ιρλανδικό Υπουργείο Παιδείας, 2013). Θεωρούμε αυτά τα πρότυπα πολύ χρήσιμα, διότι βοηθούν τα σχολεία να διατηρούν κοινά πρότυπα που βασίζονται στα ανθρώπινα δικαιώματα για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού, εξετάζοντας όλες τις πτυχές του προβλήματος και κινητοποιώντας όλους τους σχετικούς ενδιαφερόμενους. Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο σε αυτά τα πρότυπα είναι η προσοχή που δίνεται στην παρενόχληση βάσει ταυτότητας. Η έρευνα του προγράμματος CHOICE κατέδειξε ότι τα σχολεία στην Ελλάδα, την Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Λιθουανία, δεν δίνουν συνήθως προσοχή στους λόγους εκφοβισμού που βασίζονται στην ταυτότητα, συνεπώς, δεν παρέχεται στοχευμένη υποστήριξη σε θύματα από ευάλωτες ομάδες, όπως θρησκευτικές, εθνοτικές, ΛΟΑΤΚΙ+ ή άλλες μειονότητες. Ταυτόχρονα, δεν υπάρχει συνεχής συνεργασία με τους δράστες και τη σχολική κοινότητα γενικότερα για την ευαισθητοποίηση ότι ο εκφοβισμός με βάση την ταυτότητα είναι ένα είδος εγκλήματος μίσους και έχει βαθιές αρνητικές επιπτώσεις στη σχολική κουλτούρα και το κλίμα. Η έλλειψη αυτών των σημαντικών στοιχείων καθιστά τις υπάρχουσες πολιτικές κατά της παρενόχλησης (όπου υπάρχουν) εξαιρετικά αναποτελεσματικές.

Προτείνουμε τα πρότυπα να χρησιμοποιούνται από τα σχολεία της Ελλάδας, της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Λιθουανίας, τα οποία δεν έχουν ακόμη μια γραπτή πολιτική κατά της παρενόχλησης, καθώς και από εκείνες που την έχουν, αλλά δεν έχουν ακόμη ασχοληθεί με ετήσιες αξιολογήσεις για τη βελτίωση της πολιτικής. Τα υποδείγματα παρέχονται στο τμήμα των παραρτημάτων με κάποια προσαρμογή στις ανάγκες των εθνικών πλαισίων.

11. Διευκόλυνση των αναγκών των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών : Ζητήματα που μπορεί να προκύψουν στην καθημερινή σχολική ζωή

11.1 Coming out και Ιδιωτικότητα για ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές

Κάθε μαθητής-ρια έχει το δικαίωμα να εκφράζεται ανοιχτά, χωρίς φόβο ότι θα υποστεί βία ή διακρίσεις, και να συμμετέχει πλήρως στη σχολική ζωή. Οι μαθητές-ριες που επιθυμούν να μοιραστούν τον σεξουαλικό προσανατολισμό τους, την ταυτότητα φύλου ή κάποια διαφοροποίηση του φύλου τους στο σχολείο (δηλαδή να κάνουν "come-out") έχουν το δικαίωμα να το κάνουν εάν το επιθυμούν. Οι εκπαιδευτικοί και το λοιπό προσωπικό των σχολείων πρέπει να διατηρήσουν μια ενθαρρυντική στάση και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να υποδηλώνουν ότι το να είσαι ΛΟΑΤΚΙ+ είναι κάτι που μπορεί/πρέπει να "αλλάξει". Οι διεθνείς σύλλογοι υγείας και ψυχικής υγείας δηλώνουν ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα φύλου ενός ατόμου δεν μπορούν να αλλάξουν διά της βίας και έχουν λάβει σαφή θέση σχετικά με αυτές τις προσπάθειες (γνωστές και ως "θεραπείες μετατροπής"), προειδοποιώντας ότι όχι μόνο δεν είναι αποτελεσματικές, αλλά συνιστούν σοβαρή απειλή για την ψυχική υγεία του ατόμου (APA 2012, 2015 - ΡΑΗΟ, 2012). Μερικές φορές η προοπτική ενός μαθητή-ριας να κάνει coming out ως ΛΟΑΤΚΙ+ μπορεί να κάνει τους εκπαιδευτικούς και το σχολείο άβολα - ειδικά αν δεν είναι καλά ενημερωμένοι για τα ΛΟΑΤΚΙ+ θέματα, ή φοβούνται την πιθανή παρενόχληση που μπορεί να αντιμετωπίσει ο/η μαθητής/μαθήτρια, κάτι που μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να αποθαρρύνει τον μαθητή-ριας από το να μοιραστεί την ταυτότητά του. Ωστόσο, οι μαθητές-ριες δεν πρέπει να αποθαρρύνονται να κάνουν coming out όταν το επιθυμούν. Τα σχολεία θα πρέπει να είναι έτοιμα να αντιμετωπίσουν τέτοιες καταστάσεις, να υποστηρίξουν τους/τις μαθητές-ριες τους και να διασφαλίσουν την ασφάλειά τους.

Οι εκπαιδευτικοί και το λοιπό προσωπικό των σχολείων μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές-ριες σε αυτή τη διαδικασία προσφέροντας την υποστήριξή τους, ενημερώνοντας άλλους-ες εκπαιδευτικούς και/ή διευκολύνοντας τις συζητήσεις με άλλους-ες μαθητές-ριες (κατά τρόπο που δεν στιγματίζει τους συγκεκριμένους μαθητές). Ωστόσο, εξαρτάται από τους μαθητές-ριες να αποφασίσουν εάν, τότε και ποιες πληροφορίες θα μοιραστούν και με ποιον. Το σχολικό προσωπικό δεν θα πρέπει να μοιράζεται πληροφορίες σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή/και την διαφοροποίηση του φύλου ενός μαθητή-ριας σε άλλο προσωπικό, μαθητές-ριες ή γονείς, χωρίς τη συγκατάθεση του μαθητή. Η ανεπιθύμητη κοινοποίηση της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητας ενός ατόμου σε άλλους (η οποία ονομάζεται επίσης "outing") θα σπάσει την εμπιστοσύνη μεταξύ του/της μαθητή-ριας και του προσωπικού του σχολείου και θα θέσει σε κίνδυνο τις προσπάθειες που καταβάλλονται για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς. Δεδομένων των αρνητικών συμπεριφορών απέναντι στους ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπους, το outing ενός

μαθητή-ριας μπορεί να τους εκθέσει σε παρενόχληση και εκφοβισμό από συνομηλίκους ή σχολικούς υπαλλήλους.

Για τα τρανς άτομα, τα επίπεδα ιδιωτικής ζωής που μπορεί να διασφαλίσει το σχολείο θα εξαρτηθούν από την κατάσταση. Εάν ένα τρανς άτομο που έχει παρακολουθήσει το σχολείο για κάποιο χρονικό διάστημα και είναι ήδη γνωστό με το φύλο το οποίο είχε οριστεί κατά τη γέννηση, κάνει coming out ως τρανς, η επιλογή για την ιδιωτική ζωή μπορεί να είναι περιορισμένη. Στην περίπτωση αυτή, οι εκπαιδευτικοί και η σχολική διοίκηση θα πρέπει να συνεργαστούν με τους μαθητές-ριες για να βρουν τρόπους να εξασφαλίσουν την ασφάλειά τους και να προστατεύσουν (πραιτέρω) τις παραβιάσεις της ιδιωτικής τους ζωής. Για να επιτευχθεί αυτό, οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να έχουν γενικές συζητήσεις που θα ενημερώνουν τους υπόλοιπους μαθητές-ριες για θέματα ΛΟΑΤΚΙ+ (χωρίς να στιγματίζουν τον/την συγκεκριμένο/η μαθητή/μαθήτρια), τονίζοντας την αποδοχή και το σεβασμό. Στην περίπτωση που ένας τρανς μαθητής-ρια εγγραφεί σε ένα σχολείο και θέλει να έχει ιδιωτικότητα σχετικά με τη μετάβαση λόγω φύλου, το σχολείο θα πρέπει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσει ότι δεν διακυβεύεται η ιδιωτική τους ζωή. Το να ζουν με το κοινωνικό φύλο αλλά χωρίς να κάνουν come out ως τρανς είναι κάτι που μπορεί να θέλουν οι μαθητές-ριες, για να μειώσουν τις πιθανότητες να αντιμετωπίσουν παρενόχληση, ενώ μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στη σχολική τους ζωή.

Οι intersex μαθητές-ριες μπορεί να έχουν ελαφρώς διαφορετικές ανάγκες όταν πρόκειται να κάνουν come-out. Στη συντριπτική τους πλειονότητα, οι γονείς γνωρίζουν την κατάσταση του παιδιού τους όσον αφορά το φύλο και συμμετέχουν σε συζητήσεις με τον διευθυντή του σχολείου. Οι intersex μαθητές-ριες ενδέχεται να απαιτούν ορισμένα επιπλέον επίπεδα ιδιωτικότητας, όπως το αίτημα για πρόσβαση σε κλειστές τουαλέτες ή σε περισσότερο ιδιωτικά αποδυτήρια. Τα σχολεία θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι intersex μαθητές-ριες έχουν πρόσβαση σε τέτοιες εγκαταστάσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι intersex μαθητές-ριες ενδέχεται να χρειαστεί να πάρουν φάρμακα κατά τη διάρκεια της σχολικής τους ημέρας και να ζητήσουν ένα μέρος όπου μπορούν να το κάνουν με ασφάλεια. Τα σχολεία θα μπορούσαν να παρέχουν πρόσβαση σε κενές αίθουσες διδασκαλίας, ιδιωτικά γραφεία ή άλλες εναλλακτικές λύσεις. Το αν ένας μαθητής-ρια θα δηλώνει ότι είναι intersex, σε ποιον και τι είδους πληροφορίες θα μοιράζονται είναι κάτι που θα αποφασίσουν. Όπως και με τους μη ετεροφυλόφιλους και τους τρανς μαθητές-ριες, το σχολικό προσωπικό δεν θα πρέπει να μοιράζεται οποιαδήποτε πληροφορία έχει με άλλους, εάν δεν έχει την άδεια του μαθητή.

11.2 Μη υποστηρικτικοί γονείς

Για πολλούς μαθητές-ριες που ζουν με μια μη υποστηρικτική οικογένεια, το σχολείο μπορεί να είναι το μόνο μέρος όπου αισθάνονται άνετα να εκφράσουν τον εαυτό τους, και επομένως μπορεί να έχει σημαντικό ρόλο στην ανακούφιση της καταπίεσης που βιώνουν οι μαθητές-ριες στο σπίτι. Τα σχολεία πρέπει να εξασφαλίζουν ότι η ασφάλεια του μαθητή-ριας δεν βρίσκεται σε κίνδυνο με

το να μοιραστούν πληροφορίες γύρω από την ταυτότητα του με τους γονείς/φροντιστές του. Οι εκπαιδευτικοί δεν είναι υποχρεωμένοι από το νόμο να μοιραστούν πληροφορίες που αφορούν τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου ενός μαθητή-ριας με τους γονείς του, χωρίς τη συγκατάθεση του παιδιού. Πολλές οικογένειες μπορεί να μην είναι υποστηρικτικές και η ανταλλαγή τέτοιων πληροφοριών μπορεί να εκθέσει το μαθητή-ριας σε πιθανή σύγκρουση ή/και βία. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να συζητήσουν με τους μαθητές-ριες αν οι γονείς τους γνωρίζουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό τους και/ή την ταυτότητα φύλου, τι πληροφορίες θα πρέπει να μοιράζονται μαζί τους και πώς θα ήθελαν οι εκπαιδευτικοί να προσεγγίζουν διαφορετικές καταστάσεις; για παράδειγμα, για τρανς μαθητές-ριες αυτό μπορεί να περιλαμβάνει το εάν ένας εκπαιδευτικός αναφέρεται σε αυτούς χρησιμοποιώντας το όνομα που χρησιμοποιούν ή αυτό που αναγράφεται στα επίσημα έγγραφά τους όταν επικοινωνούν με τους γονείς.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν επίσης να βοηθήσουν τους μαθητές-ριες με μη υποστηρικτικούς γονείς, παρέχοντας στους γονείς πληροφορίες για τα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα και παραπέμποντάς τους σε εξειδικευμένες υπηρεσίες και προγράμματα υποστήριξης, όπως υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης, ομάδες υποστήριξης γονέων ή οργανώσεις που εργάζονται με ΛΟΑΤΚΙ+ θέματα.

11.3 Σχέσεις μεταξύ μαθητ(ρι)ών

Είναι δυνατόν, ιδίως εάν το σχολικό περιβάλλον είναι πιο ανοιχτό και περιεκτικό, να υπάρχουν σχέσεις μεταξύ μαθητ(ρι)ών του ίδιου φύλου. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να ανταποκρίνονται με τον ίδιο τρόπο και να επιβάλλουν τους ίδιους κανονισμούς που ισχύουν για τους ετεροφυλόφιλους μαθητές-ριες "Το να απαιτούν από τους μαθητές-ριες να μην είναι ανοιχτοί στις σχέσεις τους ή να τους χωρίζουν βίαια, ενώ οι ετεροφυλόφιλοι μαθητές-ριες έχουν το δικαίωμα να είναι ανοιχτοί στις σχέσεις τους, αποτελεί μορφή διακρίσεων"

11.4 Τρανς και gender non conforming μαθητές

Σύμφωνα με την Αμερικανική Ψυχολογική Ένωση (2015), οι τρανς άνθρωποι είναι πιο πιθανό να βιώσουν θετικά εμπειρίες όταν λαμβάνουν κοινωνική υποστήριξη ή φροντίδα θετική προς τρανς άτομα. Η δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος που επιτρέπει στους τρανς μαθητές-ριες να είναι ανοιχτοί σχετικά με την ταυτότητα φύλου τους μπορεί να έχει τεράστιο αντίκτυπο στην εμπειρία τους στο σχολείο και την ψυχική τους υγεία. Το να μπορούν να μεταβαίνουν κοινωνικά και να ζουν ως το πραγματικό τους φύλο, ενώ υποστηρίζονται και αναγνωρίζονται από εκπαιδευτικούς και σχολικό προσωπικό, μπορεί να τους επιτρέψει να συμμετάσχουν πλήρως στις σχολικές δραστηριότητες, να προχωρήσουν ακαδημαϊκά και να αναπτύξουν σχέσεις με τους συνομηλίκους.

11.5 Έγγραφα

Τα συστήματα εγγραφής των σχολείων βασίζονται σε πιστοποιητικά γέννησης των μαθητ(ρι)ών . Αυτό μπορεί να αποτελέσει πρόκληση για τους τρανς μαθητές-ριες, των οποίων το όνομα και το φύλο διαφέρουν από αυτά στα οποία είναι εγγεγραμμένοι. Το νομικό όνομα και το φύλο ενός μαθητή-ριας μπορεί να εμφανίζεται σε καταλόγους παρακολούθησης, βαθμούς, συμμετοχή σε δραστηριότητες μετά το σχολείο, κάρτες βιβλιοθήκης και γεύματος, επετηρίδες και φωτογραφίες της τάξης. Το να υποχρεώνονται να αναφέρονται με όνομα και φύλο με τα οποία δεν ταυτίζονται είναι μια πολύ θλιβερή εμπειρία που μπορεί να έχει αντίκτυπο στην ψυχική τους υγεία, στη συμμετοχή τους σε σχολικές δραστηριότητες και στα ακαδημαϊκά επιτεύγματα, αλλά μπορεί επίσης να αποτελέσει απειλή για την ασφάλειά τους, με το να τους κάνω outing σε άλλους μαθητές-ριες ή/και στο σχολικό προσωπικό. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τους μαθητές-ριες που μπορεί να επιθυμούν να κάνουν μετάβαση ιδιωτικά.

Σε πολλές χώρες -συμπεριλαμβανομένων των χωρών που συμμετέχουν στο σχέδιο CHOICE- οι ανήλικοι δεν έχουν ή έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε διαδικασίες που θα τους επέτρεπαν να αλλάξουν τις πληροφορίες που έχουν καταχωρηθεί στα νομικά τους έγγραφα. Τέτοιες διαδικασίες, όταν είναι διαθέσιμες, μπορεί να είναι δαπανηρές, χρονοβόρες και/ή να έχουν ειδικές απαιτήσεις, όπως ιατρικές παρεμβάσεις ή γονική έγκριση, καθιστώντας πολύ δύσκολο για τους τρανς μαθητές-ριες να έχουν έγγραφα που να αντικατοπτρίζουν την ταυτότητα του φύλου τους.

Αν και οι νομικές απαιτήσεις για την τήρηση αρχείων μπορεί να δημιουργήσουν ορισμένα εμπόδια στην εγγραφή των τρανς μαθητ(ρι)ών με το όνομα και το φύλο που έχουν επιλέξει, το σχολείο θα πρέπει να προσπαθήσει να βρει εναλλακτικές λύσεις και να ελαχιστοποιήσει τη (δημόσια) χρήση της νομικής ονομασίας και του φύλου των μαθητ(ρι)ών , προκειμένου να διασφαλίσει την ασφάλεια και την ιδιωτικότητά τους. Οι προτάσεις που αναφέρονται παρακάτω αποτελούν ορισμένα παραδείγματα τρόπων με τους οποίους το σχολείο θα μπορούσε να το κάνει αυτό. Ο βαθμός στον οποίο κάθε σχολείο θα είναι σε θέση να υλοποιήσει αυτές τις ενέργειες εξαρτάται από τις νομικές απαιτήσεις της χώρας για την τήρηση αρχείων και τις διαδικασίες των σχολείων.

Χρησιμοποιήστε το όνομα και το φύλο του μαθητή-ριας στο σύστημα πληροφοριών για τους μαθητές-ριες, αλλά αλλάξτε το στο νομικό όνομα και το φύλο του μαθητή-ριας ακριβώς πριν από την αποστολή των πληροφοριών στη βάση δεδομένων του εθνικού τμήματος εκπαίδευσης.

Χρησιμοποιήστε το όνομα και το φύλο που έχει επιλέξει ο μαθητής-ρια σε δημόσια διαθέσιμα έγγραφα (π.χ. λίστες παρουσίας, κάρτες βιβλιοθήκης ή γεύματος κ.λπ.) και το νομικό τους όνομα σε άλλες βάσεις δεδομένων που δεν είναι διαθέσιμες σε μαθητές-ριες ή/και σε όλο το προσωπικό.

11.6 Χρήση ονομάτων και αντωνυμίες

Ενώ μπορεί να υπάρχουν ζητήματα που δεν μπορούν να επιλυθούν πλήρως όσον αφορά την τεκμηρίωση για τρανς μαθητές-ριες που είναι καταχωρημένοι σε ένα φύλο που δεν ταιριάζει με την ταυτότητα φύλου τους, η καθημερινή χρήση των ονομάτων και των αντωνυμιών των τρανς μαθητριών είναι εύκολη. Οι εκπαιδευτικοί και το λοιπό προσωπικό του σχολείου δεν είναι νομικά υποχρεωμένοι να χρησιμοποιούν το όνομα στα επίσημα έγγραφα ενός μαθητή-ριας όταν απευθύνονται σε αυτούς. Υπάρχουν ήδη πολλές περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιούνται διαφορετικές μορφές ονομάτων μαθητριών ή μόνο ένα από τα δύο ονόματα που μπορεί να έχουν στην ταυτότητά τους - αυτό δεν διαφέρει. Χρησιμοποιώντας το όνομα και τις αντωνυμίες ενός τρανς μαθητή-ριας τους κάνει να νιώθουν ότι τους αναγνωρίζουν, ότι είναι σεβαστοί και ασφαλείς, ενώ αποτελεί επίσης παράδειγμα για άλλους μαθητές-ριες. Ειδικά για μαθητές-ριες που μπορεί να μην κάνουν δημόσια μετάβαση, η χρήση του ονόματος θα μπορούσε να τους «αποκαλύψει» στους συμμαθητές-ριες τους, εκθέτοντάς τους σε πιθανή παρενόχληση.

11.7 Ντύσιμο

Για τρανς μαθητές-ριες που εκφράζουν το φύλο τους μέσα από τα ρούχα, τα αξεσουάρ και το στυλ των μαλλιών τους μπορεί να είναι μια πολύ επιβεβαιωτική πράξη. Οι τρανς μαθητές-ριες έχουν το δικαίωμα να ντύνονται σύμφωνα με την ταυτότητα φύλου τους, ανεξάρτητα από το φύλο που αναφέρεται στα επίσημα έγγραφά τους. Μην αποθαρρύνετε τους μαθητές-ριες από το να ντύνονται με τρόπο που να εκφράζει το φύλο τους ή μην τους αναγκάζετε να αλλάξουν ρούχα. Αυτό θα πρέπει επίσης να ισχύει για τους cisgender μαθητές-ριες που ενδέχεται να ντύνονται με τρόπο που δεν είναι ο τυπικός του φύλου τους. Εξασφαλίστε ότι οι μαθητές-ριες αισθάνονται άνετα και ασφαλείς να εκφραστούν, φυσικά, στους κανονισμούς των σχολείων.

Σε περίπτωση που το σχολείο σας έχει θεσπίσει διαφορετικούς ενδυματικούς κώδικες για τα κορίτσια και τα αγόρια, διερευνήστε τη δυνατότητα κατάργησης τέτοιων κωδίκων ή, τουλάχιστον, επιτρέψτε στους τρανς μαθητές-ριες να ντύνονται με τρόπο που αντιστοιχεί στο φύλο τους. Ο εξαναγκασμός των τρανς μαθητριών να ντύνονται σύμφωνα με το φύλο που τους έχει ανατεθεί μπορεί να είναι μια πολύ θλιβερή εμπειρία και δίνει το μήνυμα ότι η ταυτότητα του φύλου τους δεν γίνεται σεβαστή.

11.8 Χρήση χώρων διαχωρισμένων κατά φύλο

Η χρήση χώρων διαχωρισμένων με το φύλο, όπως τουαλέτες και αποδυτήρια, είναι ένα από τα δυσκολότερα θέματα που μπορούν να αντιμετωπιστούν και, συχνά, είναι φλέγοντα θέματα όταν πρόκειται για τη δημιουργία ενός πιο περιεκτικού σχολείου για τρανς μαθητές-ριες. Η δυσκολία στο να επιτρέπεται στους μαθητές-ριες να έχουν πρόσβαση σε χώρους διαχωρισμένους με το φύλο συμπεριλαμβάνει τους φόβους ότι αυτό θα επιτρέψει σε μαθητές-ριες να επωφεληθούν από αυτή την πολιτική και να παρενοχλήσουν άλλους μαθητές-ριες. Οι διαφωνίες μπορεί να αυξηθούν μεταξύ

του προσωπικού του σχολείου, και ακόμα και τα σχολεία που θέλουν να εισαγάγουν τέτοιες πολιτικές μπορεί να φοβούνται τις αρνητικές αντιδράσεις των γονέων. Ωστόσο, οι φόβοι αυτοί βασίζονται σε επιβλαβείς παρερμηνείες σχετικά με τα τρανς άτομα (και συγκεκριμένα τις τρανς γυναίκες) και δεν υποστηρίζονται από αποδεικτικά στοιχεία. Το 2015, το "Media Affairs for America" επικοινωνήσε με αξιωματούχους σε σχολεία σε 12 πολιτείες (με περισσότερους από 600.000 μαθητές), που επέτρεψαν στους μαθητές-ριες να χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις σύμφωνα με την ταυτότητα φύλου τους και κανένας δεν ανέφερε περιστατικά παρενόχλησης ή ανάρμοστης συμπεριφοράς ως αποτέλεσμα αυτών των πολιτικών (Perceland, 2015). Επιπλέον, η σεξουαλική παρενόχληση είναι κάτι που μπορεί να συμβεί οπουδήποτε, ανεξάρτητα από την ύπαρξη πολιτικών που περιλαμβάνουν αποκλεισμούς, και τα σχολεία θα πρέπει ήδη να διαθέτουν διαδικασίες για την πρόληψη και την αντιμετώπιση τέτοιων συμβάντων.

Η χρήση των κατάλληλων εγκαταστάσεων είναι σημαντική, όχι μόνο για την αναγνώριση της ταυτότητας των μαθητριών, αλλά και για τη διασφάλιση της ασφάλειάς του. Ο εξαναγκασμός των τρανς μαθητριών να χρησιμοποιήσουν εγκαταστάσεις βάσει του φύλου που τους έχει οριστεί αυξάνει τις πιθανότητες να αντιμετωπίσουν εκφοβισμό και παρενόχληση. Το να επιτρέπεται σε τρανς μαθητές-ριες να χρησιμοποιούν τουαλέτες και αποδυτήρια που αντιστοιχούν στην ταυτότητα φύλου τους, εάν το επιθυμούν, είναι ένα κρίσιμο μέτρο για την προώθηση ενός ασφαλούς και χωρίς αποκλεισμούς περιβάλλοντος. Σε περίπτωση που υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια των τρανς μαθητριών όταν χρησιμοποιούν εγκαταστάσεις διαχωρισμένες με το φύλο, θα μπορούσαν να διερευνηθούν άλλες επιλογές, όπως η χρήση μίας ξεχωριστής τουαλέτας ή της τουαλέτας των εκπαιδευτικών (εάν υπάρχει) ή η χρήση των εγκαταστάσεων σε περιόδους που υπάρχουν λιγότεροι μαθητές-ριες (κατά τη διάρκεια των τάξεων). Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι τέτοιες επιλογές πρέπει να εξετάζονται μόνο σε περίπτωση που ο τρανς μαθητής-ρια αισθάνεται ανασφαλής και δεν πρέπει να επιβάλλεται στον μαθητή-ριας αντί να του παρέχεται πρόσβαση στις εγκαταστάσεις που αντιστοιχούν στο φύλο του. Όποτε είναι δυνατόν, τα σχολεία θα πρέπει να προσπαθούν να έχουν κάποιες ιδιωτικές, κλειστές περιοχές αλλαγής, ντους και τουαλέτες για χρήση από οποιονδήποτε μαθητή-ριας τις επιθυμεί.

Το μέτρο αυτό θα πρέπει επίσης να εφαρμόζεται σε σχολικές εκδρομές και ταξίδια, όπου οι μαθητές-ριες υποχρεούνται συνήθως να μοιράζονται δωμάτια με βάση το φύλο τους. Και πάλι, οι τρανς μαθητές-ριες θα πρέπει να έχουν συγκατοίκους με βάση την ταυτότητα φύλου τους. Τα σχολεία θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να εξασφαλίζουν την ασφάλεια των μαθητριών όταν προβαίνουν σε ρυθμίσεις δωματίου. Εάν ο μαθητής-ρια έχει ανησυχίες σχετικά με την ασφάλειά του, θα μπορούσαν να διερευνηθούν άλλες επιλογές με αυτούς και την οικογένειά του (όταν είναι δυνατόν).

11.9 Συμμετοχή στον αθλητισμό και τη φυσική αγωγή

Όταν τα σχολεία καταβάλλουν συστηματικές προσπάθειες για τη βελτίωση της σχολικής κουλτούρας και του κλίματος, θα πρέπει να καταβάλλουν συνεπείς προσπάθειες για την αντιμετώπιση και της αθλητικής κουλτούρας, συμπεριλαμβανομένων των τάξεων φυσικής αγωγής και του ανταγωνιστικού αθλητισμού. Τα σχολικά αθλήματα είναι συχνά το έδαφος όπου συμβαίνουν οι σοβαρότερες περιπτώσεις εκφοβισμού. Από τη γλώσσα του χλευασμού και της προσβολής, η οποία σχολιάζει το σώμα, τα χαρακτηριστικά φύλου ή άλλα φυσικά χαρακτηριστικά του ατόμου, και τελειώνει με φυσική επιβολή (σπρώξιμο, κλωτσιά) και άλλες μορφές σωματικής επίθεσης κατά τη διάρκεια αθλητικών τάξεων και σχολικών εξωσχολικών αθλημάτων, ο εκφοβισμός στον αθλητισμό δεν τιμωρείται πάντα με τον κατάλληλο τρόπο. Ο αθλητισμός θεωρείται ως ο μοναδικός σημαντικότερος παράγοντας στο κλίμα πολλών γυμνασίων, που βρίσκονται στο επίκεντρο του πολιτισμού του σχολείου.

Ορισμένα αθλήματα συνδέονται συχνά με συγκεκριμένα φύλα, διευκολύνοντας έτσι την αναπαραγωγή στερεοτύπων βάσει φύλου και προτύπων σχετικά με ρόλους ή/και ικανότητες. Είναι πολύ πιθανό τα άτομα που μπορεί να επιλέξουν να εμπλακούν σε ένα άθλημα που δεν "ταιριάζει" με το φύλο τους -σύμφωνα με αυτές τις κυρίαρχες αντιλήψεις που βασίζονται στο φύλο- να αντιμετωπίσουν σεξιστικές ή ομοφοβικές συμπεριφορές. Επιπλέον, ορισμένα αθλητικά περιβάλλοντα συχνά προωθούν τις "παραδοσιακές" ανδρικές αντιλήψεις - δηλαδή, αυτές των αποκλειστικά ετεροφυλόφιλων, άρα "πραγματικών" ανδρών. Τέτοια περιβάλλοντα μπορούν να γίνουν εχθρικά προς τους ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπους". Δυσφημιστικοί μύθοι και αρνητικά στερεότυπα σχετικά με τους ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπους είναι ιδιαίτερα διαδεδομένα σε αθλητικά περιβάλλοντα, όπως οι μύθοι ότι οι ομοφυλόφιλοι είναι αδύναμοι και αναξιόπιστοι αθλητές, ή ότι όλοι οι ΛΟΑΤΚΙ+ άνθρωποι είναι υπερσεξουαλικά αρπακτικά που δεν μπορούν να εμπιστευτούν σε αίθουσες αθλητικών αλλαγών. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τους τρανς μαθητές-ριες που ενδέχεται να χρειαστεί να έχουν πρόσβαση σε εγκαταστάσεις διαχωρισμένες με το φύλο ανάλογα με την ταυτότητα φύλου τους. Για παράδειγμα, το 2018, η ψευδής δήλωση ότι "τραβεστί ντυμένοι γυναίκες θα βιάζουν άλλες γυναίκες σε γυναικεία αποδυτήρια" διαδόθηκε ενεργά στη Βουλγαρία ως μέρος της επικοινωνιακής στρατηγικής του κινήματος κατά των φύλων. Προκάλεσε φόβο και αποκρουστική απόρριψη της διαφορετικότητας των φύλων στον αθλητισμό μεταξύ του κυρίαρχου πληθυσμού. Τέτοιες παρανοήσεις, ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, δεν υποστηρίζονται από αποδεικτικά στοιχεία και πρόσβαση σε εγκαταστάσεις που συμπίπτουν με την ταυτότητα φύλου των μαθητρι(ρι)ών καλύπτουν και τις αθλητικές εγκαταστάσεις.

Θα πρέπει επίσης να επιτρέπεται στους τρανς μαθητές-ριες να συμμετέχουν σε αθλητικές ομάδες και μαθήματα φυσικής αγωγής (οι οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις είναι διαχωρισμένες με το φύλο) σύμφωνα με την ταυτότητα φύλου τους, ανεξάρτητα από το φύλο που αναφέρεται στο πιστοποιητικό γέννησης. Όσον αφορά τη συμμετοχή, είναι κοινή ανησυχία το γεγονός ότι το να επιτρέπεται σε τρανς μαθητές-ριες (και συγκεκριμένα τρανς κορίτσια) να συμμετέχουν στον αθλητισμό σύμφωνα με την ταυτότητα φύλου τους παρέχει αθέμιτο πλεονέκτημα σύμφωνα με τους cisgender συνομηλίκους τους. Αυτές οι ανησυχίες βασίζονται σε στερεότυπα φύλου που

εστιάζονται στις φυσικές διαφορές μεταξύ των ατόμων στα οποία έχει ανατεθεί το αρσενικό κατά τη γέννηση και των ατόμων στα οποία έχει ανατεθεί το θηλυκό - ιδιαίτερα όσον αφορά τις επιπτώσεις της τεστοστερόνης στην αθλητική απόδοση. Αν και είναι αλήθεια ότι τα υψηλότερα επίπεδα τεστοστερόνης συνδέονται με μεγαλύτερη μυϊκή μάζα, άλλοι παράγοντες επηρεάζουν τις αθλητικές επιδόσεις. Επιπλέον, οι ανησυχίες αυτές δεν λαμβάνουν υπόψη τη μεγάλη ποικιλία των φυσικών χαρακτηριστικών που υπάρχουν μεταξύ των cisgender αντρών ή των cisgender γυναικών. Αυτό περιλαμβάνει όλα τα φυσικά χαρακτηριστικά τους, όχι μόνο τα πρωτογενή και δευτερογενή χαρακτηριστικά φύλου τους (π.χ. μήκος άνω και κάτω άκρων). Ακόμη και αν τα επίπεδα των ορμονών χρησιμοποιούνται ως μέτρο για τη συμμετοχή στον αθλητισμό, οι τρανς μαθητές-ριες που υποβάλλονται σε θεραπεία ορμονών (αναστολείς ορμονών ή θεραπεία ορμονικής υποκατάστασης), θα έχουν παρόμοια επίπεδα ορμονών με τους cisgender συνομηλίκους. Ωστόσο, μέχρι στιγμής, ο αριθμός των τρανς αθλητών που έχουν επωφεληθεί από τους κανόνες επιλεξιμότητας που περιλαμβάνουν τους τρανς είναι ελάχιστος, δείχνοντας ότι οι ανησυχίες για τα αθέμιτα πλεονεκτήματα δεν έχουν βάση. Παρόμοιες ανησυχίες έχουν χρησιμοποιηθεί για να αντιταχθούν στη συμμετοχή των intersex αθλητών - ακόμη και όταν διαγωνίστηκαν σύμφωνα με το φύλο που αναφέρεται στα νομικά έγγραφά τους, π.χ. στην περίπτωση του αθλητή μεγάλου δρόμου, Caster Semenya (Βόρεια, 2019).

Σε περιπτώσεις όπου το νομικό πλαίσιο της χώρας ή οι κανόνες μιας αθλητικής ένωσης δεν επιτρέπουν τη συμμετοχή τρανς μαθητ(ρι)ών, τα σχολεία θα μπορούσαν να προσπαθήσουν να βοηθήσουν στην εξεύρεση εναλλακτικών λύσεων, όπως το να επιτρέπουν στους μαθητές-ριες να συμμετέχουν στην εξάσκηση και σε ανεπίσημους διαγωνισμούς.

Εκτός από τα μέτρα που μπορούν να λάβουν τα σχολεία για να εξασφαλίσουν τη συμμετοχή των τρανς μαθητ(ρι)ών και intersex μαθητ(ρι)ών σε μαθήματα αθλητισμού και φυσικής αγωγής, περαιτέρω συστάσεις για να γίνει ο αθλητισμός συμπεριλαμβανόμενος για τους ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες παρατίθενται παρακάτω:

Ευαισθητοποίηση όλων των προπονητών και των εξωτερικών αθλητικών συλλόγων που λειτουργούν στο σχολικό περιβάλλον σχετικά με τις ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητ(ρι)ών που συμμετέχουν σε αθλήματα.

Καταστήστε σαφές ότι τα αντι-ΛΟΑΤΚΙ+ σχόλια και ενέργειες προπονητών και μαθητ(ρι)ών αθλητών είναι εντελώς απαράδεκτα.

Οι προπονητές και οι εκπαιδευτές φυσικής αγωγής θα πρέπει να καθοδηγηθούν όχι μόνο να δώσουν ένα τέλος στα δικά τους ομοφοβικά και τρανσφοβικά σχόλια, αλλά και να καταστήσουν σαφές στους μαθητές-ριες ότι οι αντι-γκέι (αντι-ΛΟΑΤΚΙ) συκοφαντίες και άλλες μορφές προσβολής ΛΟΑΤΚΙ+ είναι εντελώς απαράδεκτες στο γήπεδο, στο γυμναστήριο, στα αποδυτήρια.

Οι σχολικοί φορείς θα πρέπει να επιδιώξουν την ενεργό συμμετοχή της ευρύτερης αθλητικής κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών των μαθητριών , αθλητικών προγραμμάτων μετά το σχολείο, όπως ποδόσφαιρο και άλλες αθλητικές ομάδες, για να ενισχύσουν τη μηδενική ανοχή στην ρητορική μίσους στον αθλητισμό.

11.10 ΛΟΑΤΚΙ+ οικογένειες

Η προώθηση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος στο σχολείο δεν είναι μόνο επωφελής για τους ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες, αλλά και για τους μαθητές-ριες που προέρχονται από οικογένειες ΛΟΑΤΚΙ+. Στις συζητήσεις με τους μαθητές-ριες περιλαμβάνονται επίσης διάφορες μορφές οικογενειών όπως τα ζευγάρια του ίδιου φύλου, οι τρανς και οι intersex γονείς, οι μονογονεϊκές οικογένειες ή οι εκτεταμένες οικογένειες.

Σε πολλές χώρες, οι ΛΟΑΤΚΙ+ γονείς αντιμετωπίζουν αυξημένες δυσκολίες στην πλήρη συμμετοχή τους στη σχολική ζωή, λόγω της έλλειψης νομικής αναγνώρισης. Για παράδειγμα, είναι πιθανό ότι σε ένα ζευγάρι του ίδιου φύλου μόνο ένας από τους γονείς αναγνωρίζεται νομικά ως γονέας ή ένας τρανς γονέας μπορεί να καταχωρηθεί εσφαλμένα στα έγγραφα του παιδιού του. Η σχολική διοίκηση θα πρέπει να αναλάβει δράση για να συμπεριλάβει ενεργά τους ΛΟΑΤΚΙ+ γονείς στη σχολική ζωή, π.χ. σε συζητήσεις σχετικά με το (τα) παιδί(-α) τους, εξωσχολικές δραστηριότητες, κ.λπ.

12. Πώς να απαντήσετε σε αρνητική κριτική και να αντιμετωπίσετε τους μύθους για τους ΛΟΑΤΚΙ+

Είναι κοινό για προγράμματα, πολιτικές και άλλες πρωτοβουλίες που περιλαμβάνουν ή αναφέρουν ρητά θέματα σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά του φύλου να εγείρουν αρνητική κριτική, είτε από γονείς, μαθητές-ριες ή μέλη του προσωπικού του σχολείου. Αυτές οι αντιδράσεις συνήθως βασίζονται σε παραπληροφόρηση σχετικά με τις ταυτότητες ΛΟΑΤΚΙ+ ή αρνητικές συμπεριφορές που προκύπτουν από επιβλαβή στερεότυπα. Ανάλογα με την κοινωνικοπολιτική κατάσταση και το γενικό επίπεδο αποδοχής για τους ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπους, αυτή η αντίθεση μπορεί πράγματι να αποδειχθεί πρόκληση όταν προσπαθούμε να θεσπίσουμε και να εφαρμόσουμε μια πολιτική χωρίς αποκλεισμούς.

Στη συνέχεια προσπαθήσαμε να συμπεριλάβουμε ορισμένες από τις πιο κοινές παρανοήσεις που συνοδεύονται από ακριβή στοιχεία και πληροφορίες, προκειμένου να βοηθήσουμε τα σχολεία να απαντήσουν σε πιθανή εναντίωση. Ο κατάλογος είναι ενδεικτικός, με βάση τη διεθνή εμπειρία από τα σχολεία. Είναι δυνατόν να προκύψουν ξεχωριστές προκλήσεις σε κάθε χώρα, στις οποίες τα σχολεία μπορεί να χρειαστεί να ανταποκριθούν.

"Εάν επιτρέψουμε να μιλήσουμε για ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ+ ή/και επιτρέψουμε στους μαθητές-ριες να είναι (ανοικτά) ΛΟΑΤΚΙ+, θα ενθαρρύνουμε και τους υπόλοιπους μαθητές-ριες να γίνουν ΛΟΑΤΚΙ+"

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα των φύλων αποτελούν βασικές ταυτότητες και δεν μπορούν να επηρεαστούν από την εξωτερική παρέμβαση. Αυτό ισχύει τόσο για τους ΛΟΑΤΚΙ+ όσο και για τους ετεροφυλόφιλους. Το να μιλάμε για ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ+ ή να βλέπουμε ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπους δεν μπορεί να επηρεάσει τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου των cisgender μαθητ(ρι)ών. Ωστόσο, ο εξαναγκασμός των άκαμπτων ρόλων των φύλων και η αποθάρρυνση των νέων από την έκφραση της ταυτότητάς τους μπορεί να έχει επιζήμιες επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία. Οι νέοι ΛΟΑΤΚΙ+ αναφέρουν ανησυχητικά υψηλά ποσοστά αυτοκτονικών ιδεών, με σχεδόν τους μισούς να έχουν σκεφτεί να επιχειρήσουν αυτοκτονία (The Trevor Project, 2019).

Η αντιμετώπιση θεμάτων σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου, μπορεί να βοηθήσει στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος επιβεβαίωσης για όλους τους μαθητές-ριες που (ήδη) είναι ΛΟΑΤΚΙ+ αλλά φοβούνται ότι μπορεί να απορριφθούν ή να παρενοχληθούν εάν εκφραστούν. Καλλιέργει επίσης κατανόηση και ανοικτό πνεύμα, και δημιουργεί ένα χώρο όπου όλοι οι μαθητές-ριες αναγνωρίζονται και εκτιμούνται. Το να έχουμε μια συμμετοχική στάση στέλνει το μήνυμα ότι το να είσαι ΛΟΑΤΚΙ+ δεν είναι κάτι για το οποίο πρέπει να ντρέπεσαι, και ότι οι ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητές-ριες αξίζουν το ίδιο επίπεδο προστασίας και αποδοχής με τους συνομηλίκους τους.

"Δεν θέλω τα παιδιά μου να μοιράζονται το μπάνιο/το δωμάτιο αλλαγής με ένα τρανς άτομο"

Αν και αυτές οι ανησυχίες μπορεί να φαίνονται λογικές, βασίζονται σε επιβλαβή στερεότυπα και εσφαλμένες αντιλήψεις σχετικά με τους διαφόρους ανθρώπους. Αν ένας μαθητής-ρια αισθάνεται άβολα να μοιράζεται τις εγκαταστάσεις του με τρανς μαθητές-ριες, τα σχολεία θα πρέπει να προσπαθούν να αντιμετωπίσουν αυτές τις ανησυχίες και τις παρανοήσεις και, αν χρειαστεί, να τους βοηθούν να βρουν εναλλακτικές λύσεις, όπως η χρήση ξεχωριστών τουαλετών ή των εγκαταστάσεων των εκπαιδευτικών. Ωστόσο, είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι το να νιώθεις άβολα δεν είναι το ίδιο με το να νιώθεις μη ασφαλής. Η απλή παρουσία ενός τρανς μαθητή-ριας δεν αποτελεί απειλή για τους άλλους μαθητές-ριες, και τα παράπονα για τους μαθητές-ριες που νιώθουν άβολα δεν θα πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα τα σχολεία να αναγκάζουν τους τρανς μαθητές-ριες να χρησιμοποιούν άλλες εγκαταστάσεις.

"Εάν επιτρέψετε σε τρανς μαθητές-ριες να χρησιμοποιούν ό,τι μπάνιο θέλουν, τα αγόρια θα ισχυριστούν ότι είναι τρανς ώστε να μπορούν να εισέλθουν στις εγκαταστάσεις των κοριτσιών"

Τα σχολεία έχουν την ευθύνη να διασφαλίσουν ότι όλοι οι μαθητές-ριες είναι ασφαλείς. Αυτό περιλαμβάνει την πρόληψη και την αντιμετώπιση κάθε είδους παρενόχλησης, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής παρενόχλησης. Οι προσπάθειες των cisgender μαθητ(ρι)ών να εισέλθουν σε εγκαταστάσεις σχεδιασμένες για το αντίθετο φύλο θα τυγχάνουν της δέουσας μεταχείρισης από το προσωπικό του σχολείου· ωστόσο, τέτοια περιστατικά δεν σχετίζονται με πολιτικές που αποσκοπούν στην προστασία των τρανς μαθητ(ρι)ών. Τα σχολεία θα πρέπει να τηρούν σθεναρή στάση ενάντια σε κάθε είδους παρενόχληση ή ακατάλληλη συμπεριφορά.

Είναι επίσης σημαντικό να θυμόμαστε ότι η ταυτότητα φύλου αποτελεί βασική ανθρώπινη ταυτότητα και ότι οι τρανς μαθητές-ριες αντιμετωπίζουν αυξημένα επίπεδα βίας, διακρίσεων και απόρριψης επειδή εκφράζουν τον εαυτό τους. Το να κάνουν coming out και να ζουν καθημερινά στο σχολείο ως άλλο φύλο δεν είναι κάτι που θα έκανε ένας cisgender μαθητής-ρια, απλά και μόνο για να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε συγκεκριμένες εγκαταστάσεις.

"Τα παιδιά είναι πολύ μικρά για να μάθουν γι' αυτά τα πράγματα"

Η κριτική ότι τα ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ+ δεν πρέπει να συζητούνται με ανηλίκους συνήθως πηγάζει από την υπερσεξουαλικοποίηση των ταυτοτήτων ΛΟΑΤΚΙ+. Ωστόσο, οι ταυτότητες ΛΟΑΤΚΙ+ δεν είναι εγγενώς "ακατάλληλες". Αποτελούν μέρος της μεγάλης ποικιλίας ανθρώπινης εμπειρίας. Οι συζητήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον εκφοβισμό, τις σχέσεις αγάπης και τους οικογενειακούς σχηματισμούς, τα στερεότυπα φύλου και οι προσδοκίες μπορούν να περιλαμβάνουν και ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ+. Οι συζητήσεις σχετικά με τη σεξουαλικότητα και τις σχέσεις (π.χ. στο πλαίσιο της σεξουαλικής εκπαίδευσης) είναι επίσης σημαντικές τόσο για τους ΛΟΑΤΚΙ+ όσο και για τους ετεροφυλόφιλους μαθητές-ριες, προκειμένου να τους βοηθήσουν να κατανοήσουν καλύτερα τους εαυτούς τους και να περιηγηθούν στις σχέσεις, ιδίως σε μεγαλύτερες ηλικίες. Φυσικά, όπως συμβαίνει με όλα τα θέματα, τα σχολεία έχουν την ευθύνη να διεξάγουν συζητήσεις σχετικά με τον γενετήσιο προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά του φύλου με τρόπο κατάλληλο για την ηλικία.

"Το παιδί μου μεγαλώνει με θρησκευτικές αξίες και το να είσαι ΛΟΑΤΚΙ+ είναι ενάντια σε αυτές τις αξίες"

Κάθε μαθητής-ρια έχει δικαίωμα στις προσωπικές του πεποιθήσεις και αξίες, συμπεριλαμβανομένων των αξιών που έχουν θρησκευτικό υπόβαθρο. Το γεγονός ότι το σχολείο εφαρμόζει μια πολιτική διαφορετικότητας που περιλαμβάνει ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα δεν αποτελεί απειλή για τις προσωπικές πεποιθήσεις κανενός μαθητή, αλλά έναν τρόπο να διασφαλιστεί ότι όλοι οι μαθητές-ριες αντιμετωπίζονται με σεβασμό και αισθάνονται ασφαλείς και ευπρόσδεκτοι για να συμμετάσχουν πλήρως στη σχολική τους ζωή. Σε πολλές χώρες, οι διακρίσεις και η βία λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου και χαρακτηριστικών φύλου απαγορεύονται από το νόμο. Στις χώρες στις οποίες ισχύει η νομοθεσία αυτή, τα σχολεία υποχρεούνται να

συμμορφώνονται με αυτή. Ωστόσο, ακόμα και αν οι ΛΟΑΤΚΙ+ άνθρωποι δεν προστατεύονται ειδικά από την εθνική νομοθεσία, τα σχολεία μπορούν να αναλάβουν πρωτοβουλίες για τη δημιουργία ενός ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος για όλους τους μαθητές-ριες

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

13. Παραπομπές

American Psychological Association. (2012). *Guidelines for Psychological Practice With Lesbian, Gay, and Bisexual Clients*. Retrieved from: <https://www.apa.org/pubs/journals/features/amp-a0024659.pdf>

American Psychological Association. (2015). *Guidelines for Psychological Practice With Transgender and Gender Nonconforming People*. Retrieved from: [apa.org/practice/guidelines/transgender.pdf](https://www.apa.org/practice/guidelines/transgender.pdf)

Biegel S., Kuehl Sh. (2010). *Safe at School: Addressing the School Environment and LGBT Safety through Policy and Legislation*. [Policy Brief]. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/234558136_Safe_at_School_Addressing_the_School_Environment_and_LGBT_Safety_through_Policy_and_Legislation

California Schools Board Association. (2014). *Providing a Safe, Nondiscriminatory School Environment for Transgender and Gender-Nonconforming Students*. [Policy Brief]. Gender Spectrum. Retrieved from: https://www.csba.org/GovernanceAndPolicyResources/DistrictPolicyServices/~media/CSBA/Files/GovernanceResources/PolicyNews_Briefs/Transgender/201402_PBNonDiscriminationGender.ashx

Costache, I., (2016). *Un liceu sigur pentru toți: Percepții și atitudini față de persoanele LGBT în mediul educațional românesc*, ACCEPT Association. Retrieved from: <https://www.acceptromania.ro/blog/2016/03/01/tinerii-lgbt-victime-ale-violentei-si-hartuirii-la-liceu/>

Costache, I., (2020). *CHOICE national report: Romania*, ACCEPT Association. Retrieved from: http://www.acceptromania.ro/wp-content/uploads/2021/03/CHOICE_National-Report_Romania-EN-and-RO.pdf

Council of Europe (June 24, 2013). *Guidelines to promote and protect the enjoyment of all human rights by lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex (LGBTQI+) persons*. Retrieved from: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/137584.pdf

Council of Europe. (March 31, 2010). *The Recommendation CM/Rec(2010)5 of the Committee of Ministers to member states on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity*. Retrieved from: <https://www.coe.int/en/web/sogi/rec-2010-5>

Council of Europe. (October 30, 1997). *Recommendation No. R (97) 20*. Retrieved from: https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrol0vvsU/content/recommendation-no-r-97-20-of-the-committee-of-

[ministers-to-member-states-on-hate-speech-
?_101_INSTANCE_aDXmrol0vvsU_viewMode=view](#)

Dankmeijer, P. (2011). *GALE Toolkit Working with Schools 1.0. Tools for school consultants, principals, teachers, students and parents to integrate adequate attention of lesbian, gay, bisexual and transgender topics in curricula and school policies*. Amsterdam: GALE-The Global Alliance for LGBT Education. Retrieved from: <https://www.gale.info/doc/gale-products/GALE-Toolkit-Schools-2011-EN.pdf>

Dragoeva, L., Naidenov, P., Gabrovska, N. (2020). *Attitudes towards the LGBTI Students in the Bulgarian Schools*. Bilitis/Single Step. Retrieved from: <https://bilitis.org/portfolio/naglasni-kam-lgbti-uchenitsite-v-balgaria/>

European Commission. (December, 2015). *List of Actions by the Commission to Advance LGBTI Equality, 2015-2019*. Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/lesbian-gay-bi-trans-and-intersex-equality/lgbtiq-equality-strategy-2020-2025/list-actions-advance-lgbti-equality-2015-2019_en

European Parliament. (February 4, 2014). *Resolution on the EU Roadmap against homophobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity (2013/2183(INI))*. Retrieved from: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2014-0062_EN.html?redirect

European Parliament. (February 14, 2019). *Resolution on the future of the LGBTI List of Actions (2019-2024) (2019/2573(RSP))*. Retrieved from: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0129_EN.html

European Union. (October 26, 2012). *Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2012/C 326/02*. Retrieved from: www.refworld.org/docid/3ae6b3b70.html

IGLYO, OBESSU (2014). *Guidelines for Inclusive Education: Sexual Orientation, Gender Identity and Gender Expression*, Retrieved from: https://www.obessu.org/site/assets/files/2103/guidelines_for_inclusion_education.pdf

IGLYO, OII-Europe, EPA. (2018). *Supporting your intersex child*. Retrieved from: <https://www.iglyo.com/wp-content/uploads/2018/10/Supporting-Your-Intersex-Child.pdf>

Iliopoulou, C., Nikolakakis, N., Diakoumakou, F., Grammenidis, K. (2020). *First Greek National School Climate Survey - Results Report: The Experiences of LGBTQ Youth in Greek Secondary Education*. Athens: Colour Youth. Retrieved from: <https://www.colouryouth.gr/wp-content/uploads/2020/03/First-Greek-National-School-Climate-Survey-Colour-Youth.pdf>

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- Ireland Department of Education. (2013). *Anti-Bullying Procedures in Schools*. Retrieved from: <https://www.education.ie/en/Schools-Colleges/Information/Bullying/Anti-Bullying-Procedures-in-Schools.html>
- Legea nr. 221/2019 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011, Retrieved from: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/219895>
- LGL (2019). *Safe and Inclusive School Environment for Every Student [Brochure]*. Retrieved from: <https://www.lgl.lt/en/files/Safe-and-Inclusive-School-Environment-for-Every-Student.-Brochure.pdf>
- Mac an Ghail, M. (1991) *Schooling, Sexuality and Male Power: towards an emancipatory curriculum*, Gender and Education, 3:3, 291-309, DOI:10.1080/0954025910030306
- North, A. (2019, May 3). *“I am a woman and I am fast”*: what Caster Semenya’s story says about gender and race in sports. Retrieved from: <https://www.vox.com/identities/2019/5/3/18526723/caster-semenya-800-gender-race-intersex-athletes>
- Orr, A. Baum, J. (2015). *Schools in Transition: A Guide for Supporting Transgender Students in K-12 Schools*. Retrieved from: <https://www.genderspectrum.org/staging/wp-content/uploads/2015/08/Schools-in-Transition-2015.pdf>
- Pan American Health Organization. (2012). *“Cures” for an illness that does not exist. Purported therapies aimed at changing sexual orientation lack medical justification and are ethically unacceptable*. Retrieved from: <https://www.paho.org/hq/dmdocuments/2012/Conversion-Therapies-EN.pdf>
- PARADISO. (2019). *Basic Guidelines for providing healthcare services to LGBTQI people*. Retrieved from: <https://paradiso.gr/wp-content/uploads/2019/04/paradiso-booklets-english-1.pdf>
- PDST - Professional Development Service for Teachers. (n.d). *Positive School Culture and Climate*. Retrieved from: <https://pdst.ie/positive-school-culture-and-climate>
- Perceland, R. (2015). *17 School districts debunk right-wing lies about protections for transgender students*. Retrieved from <http://mediamatters.org/research/2015/06/03/17-school-districts-debunk-right-wing-lies-abou/203867>
- Pisankaneva, M., Atanasova, B. (April, 2020). *CHOICE National Report Bulgaria*. Bilitis Retrieved from: <https://bilitis.org/en/portfolio/the-needs-of-students-parents-and-school-professionals-related-to-improving-measures-to-prevent-and-combat-violence-in-bulgarian-schools/>

Rainbow School (Πολύχρωμο Σχολείο), (2017). Guidelines for managing practical issues arising in school life. (Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαχείριση πρακτικών ζητημάτων που προκύπτουν στη Σχολική Ζωή). Retrieved from: <https://rainbowschool.gr/wp-content/uploads/2019/01/Κατευθυντήριες-Γραμμές-Πολύχρωμο-Σχολείο-2017.pdf>

The Trevor Project. (2019). *National Survey on LGBTQ Youth Mental Health*. Retrieved from: <https://www.thetrevorproject.org/wp-content/uploads/2019/06/The-Trevor-Project-National-Survey-Results-2019.pdf>

Tippett, N., Houston, C., Smith, P. (2010). *Prevention and response to identity-based bullying among local authorities in England, Scotland and Wales*. Unit for School and Family Studies, Goldsmiths, University of London. Equality and Human Rights Commission. Retrieved from: http://www.nottsrh.webeden.co.uk/download/i/mark_dl/u/4007995533/4541757319/EHRC%20Prevention%20and%20response%20to%20identity-based%20bullying.pdf

Funded by the rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

14. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Πρότυπο για Πολιτική καταπολέμησης του Εκφοβισμού+

Σύμφωνα με τις απαιτήσεις της εθνικής νομοθεσίας κατά των διακρίσεων (Αναφέρετε εδώ την ειδική ονομασία και το έτος του ενεργού νόμου κατά των διακρίσεων στη χώρα σας), το διοικητικό συμβούλιο του .....(όνομα)..... σχολείου υιοθέτησε τις ακόλουθες πολιτικές εναντίον του εκφοβισμού στο γενικότερο πλαίσιο του σχολείου και του κώδικα συμπεριφοράς του. Η πολιτική αυτή είναι απολύτως σύμφωνη με τις απαιτήσεις των εθνικών πολιτικών κατά του εκφοβισμού (Αναφέρετε εδώ τη συγκεκριμένη πράξη ή κανονισμό που υιοθετήθηκε στη χώρα σας, εάν υπάρχει).

Το διοικητικό συμβούλιο του ..... σχολείου αναγνωρίζει την σοβαρότητα του εκφοβισμού και τον αρνητικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει στη ζωή των μαθητ(ρι)ών , επομένως δεσμεύεται απόλυτα να ακολουθήσει τις κύριες αρχές των καλών πρακτικών για την αποφυγή και την αντιμετώπιση της συμπεριφοράς εκφοβισμού:

- Θετική σχολική κουλτούρα και κλίμα, η οποία καλωσορίζει τη διαφορά και την διαφορετικότητα και βασίζεται στην ενσωμάτωση· ενθαρρύνει τους/τις μαθητές-ριες να αποκαλύπτουν και να συζητούν περιστατικά εκφοβισμού σε μη εχθρικό περιβάλλον· και προωθεί τις σχέσεις σεβασμού σε όλη τη σχολική κοινότητα·
- αποτελεσματική ηγεσία·
- προσέγγιση σε επίπεδο σχολείου·
- Κοινή κατανόηση του τι είναι ο εκφοβισμός και των επιπτώσεών του.
- εφαρμογή στρατηγικών εκπαίδευσης και πρόληψης (συμπεριλαμβανομένων μέτρων ευαισθητοποίησης) που ενισχύουν την ενσυναίσθηση, το σεβασμό και την ανθεκτικότητα των μαθητ(ρι)ών· και να αντιμετωπίσουν ρητά τα ζητήματα της διαδικτυακής παρενόχλησης και της παρενόχλησης με βάση την ταυτότητα, συμπεριλαμβανομένης ιδίως της ομοφοβικής και της τρανσφοβικής παρενόχλησης.
- αποτελεσματική εποπτεία και παρακολούθηση των μαθητ(ρι)ών ·
- Υποστήριξη για το προσωπικό·
- συνεπής καταγραφή, διερεύνηση και παρακολούθηση της συμπεριφοράς εκφοβισμού (συμπεριλαμβανομένης της χρήσης καθιερωμένων στρατηγικών επέμβασης)· και
- Συνεχής αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής κατά της παρενόχλησης.

Ορισμός της παρενόχλησης που υιοθετείται από το σχολείο (Εδώ, μπορούν να εφαρμοστούν αποδεκτοί ορισμοί σε εθνικό επίπεδο, ωστόσο, ανασκόπηση και διασφάλιση ότι περιλαμβάνουν την παρενόχληση με βάση την ταυτότητα, η οποία συχνά παραβλέπεται στις χώρες μας).

Ο εκφοβισμός είναι ανεπιθύμητη αρνητική συμπεριφορά, προφορική, ψυχολογική ή σωματική, που ασκείται από ένα άτομο ή μια ομάδα κατά άλλου προσώπου (ή ατόμων) και η οποία επαναλαμβάνεται με την πάροδο του χρόνου. Οι ακόλουθοι τύποι συμπεριφοράς εκφοβισμού περιλαμβάνονται στον ορισμό της εκφοβισμού:

- σκόπιμος αποκλεισμός, κακόβουλο κουτσομπολιό και άλλες μορφές εκφοβισμού,
- εκφοβισμός στον διαδίκτυο,
- εκφοβισμός με βάση την ταυτότητα, όπως ο ομοφοβικός εκφοβισμός, ο ρατσισμός, ο εκφοβισμός Ρομά/Μουσουλμάνων ή ο εκφοβισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Μεμονωμένα περιστατικά εσκεμμένης αρνητικής συμπεριφοράς, συμπεριλαμβανομένου ενός μεμονωμένου επιθετικού ή τραυματικού μηνύματος ή άλλων ιδιωτικών μηνυμάτων, δεν εμπίπτουν στον ορισμό της παρενόχλησης και θα πρέπει να αντιμετωπίζονται, κατά περίπτωση, σύμφωνα με τον κώδικα συμπεριφοράς του σχολείου.

Ωστόσο, στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής, η τοποθέτηση ενός μεμονωμένου επιθετικού ή τραυματικού δημόσιου μηνύματος, εικόνας ή δήλωσης σε μια ιστοσελίδα κοινωνικού δικτύου ή σε άλλο δημόσιο φόρουμ όπου το μήνυμα, η εικόνα ή η δήλωση μπορεί να προβληθεί ή/και να επαναληφθεί από άλλους ανθρώπους θα θεωρείται ως εκφοβιστική συμπεριφορά.

Η αρνητική συμπεριφορά που δεν ανταποκρίνεται σε αυτόν τον ορισμό της παρενόχλησης θα αντιμετωπιστεί σύμφωνα με τον κώδικα συμπεριφοράς του σχολείου.

Πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τους διάφορους τύπους παρενόχλησης θα μπορούσαν να περιληφθούν εδώ, εάν κριθεί σκόπιμο.

Το σχετικό σχολικό όργανο (επιτροπή) για τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση της παρενόχλησης έχει ως εξής: (να περιγραφεί εδώ η συγκεκριμένη δομή για την αντιμετώπιση της παρενόχλησης: τον τρόπο της σύνθεσής του· μέλη)

Οι στρατηγικές εκπαίδευσης και πρόληψης (συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών που στοχεύουν ειδικά στην εκφοβισμό μέσω διαδικτύου και την εκφοβισμό με βάση την ταυτότητα, ιδίως του ομοφοβικού και του τρανσφοβικού εκφοβισμού) που θα χρησιμοποιηθούν από το σχολείο είναι οι ακόλουθες: (αναφέρετε και σύντομα περιγράψτε συγκεκριμένες σχολικές στρατηγικές για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των προαναφερθέντων ειδών εκφοβισμού, συμπεριλαμβανομένων στρατηγικών για την ευαισθητοποίηση, την παροχή υποστήριξης στα θύματα και τη συνεργασία με τους δράστες)

Οι διαδικασίες του σχολείου για την έρευνα, την παρακολούθηση και την καταγραφή της συμπεριφοράς εκφοβισμού και οι καθιερωμένες στρατηγικές παρέμβασης που χρησιμοποιεί το

σχολείο για την αντιμετώπιση περιπτώσεων εκφοβισμού είναι οι ακόλουθες (περιγράψτε εδώ την ειδική σχολική διαδικασία κατά της εκφοβισμού):

Το πρόγραμμα υποστήριξης του σχολείου για την υποστήριξη μαθητ(ρι)ών που είναι θύματα εκφοβισμού είναι το ακόλουθο (περιγράψτε προσεχώς το υφιστάμενο πρόγραμμα υποστήριξης / δομή στο σχολείο σας):

Επίβλεψη και παρακολούθηση των μαθητ(ρι)ών

Το διοικητικό συμβούλιο του σχολείου ..... επιβεβαιώνει ότι εφαρμόζονται κατάλληλες πολιτικές και πρακτικές εποπτείας και παρακολούθησης για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της συμπεριφοράς εκφοβισμού και για τη διευκόλυνση της έγκαιρης παρέμβασης όπου είναι δυνατόν.

Πρόληψη της παρενόχλησης

Το συμβούλιο του σχολείου ..... επιβεβαιώνει ότι το σχολείο, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις του βάσει της εθνικής νομοθεσίας για την ισότητα, θα λάβει όλα τα σχετικά μέτρα που είναι ευλόγως εφαρμόσιμα για την πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης των μαθητ(ρι)ών ή του προσωπικού, ή της παρενόχλησης των μαθητ(ρι)ών ή του προσωπικού για οποιονδήποτε από τους δέκα λόγους που καθορίζονται, π.χ. ταυτότητα φύλου, πολιτική κατάσταση, σεξουαλικός προσανατολισμός, χαρακτηριστικά φύλου, πολιτικές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις, ηλικία, αναπηρία, φυλή και εθνική ή εθνοτική καταγωγή.

Η πολιτική αυτή υιοθετήθηκε από το συμβούλιο του σχολείου..... στις ..... [ημερομηνία]

Η πολιτική αυτή έχει τεθεί στη διάθεση του σχολικού προσωπικού, έχει δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου (ή, αν δεν υπάρχει, είναι κατά τα άλλα άμεσα προσβάσιμη από γονείς και μαθητές-ριες κατόπιν αιτήματος) και έχει παρασχεθεί στην ένωση γονέων (όπου υπάρχει).

Αυτή η πολιτική και η εφαρμογή της θα επανεξετάζονται από τη διοίκηση του σχολείου μία φορά σε κάθε σχολικό έτος. Η γραπτή κοινοποίηση ότι η επανεξέταση έχει ολοκληρωθεί θα διατίθεται στο σχολικό προσωπικό, θα δημοσιεύεται στον δικτυακό τόπο του σχολείου (ή, αν δεν υπάρχει, θα είναι εύκολα προσβάσιμη σε γονείς και μαθητές-ριες κατόπιν αιτήματος) και θα παρέχεται στην ένωση γονέων (όπου υπάρχει).

Υπογραφή: _____ Υπογραφή: _____

(Πρόεδρος του Σχολικού Συμβουλίου)

(Διευθυντής-ρια του Σχολείου)

Ημερομηνία: _____

Ημερομηνία: _____

Ημερομηνία της επόμενης αναθεώρησης: _____

Funded by the rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Πρότυπο για την καταγραφή συμπεριφοράς εκφοβισμού

1. Όνομα του/της μαθητή-ριας που εκφοβίζεται και τάξης

Όνομα _____ Τάξη _____

2. Όνομα(-τα) και τάξη(-εις) μαθητή(-ών) που εμπλέκεται(-ονται) σε συμπεριφορά εκφοβισμού

3. Πηγή ανησυχίας για παρενόχληση / αναφορά (σημειώστε τα σχετικά τετραγωνίδια)*

Μαθητής-ρια	☐
Άλλος-η μαθητής-ρια	☐
Οικογένεια	☐
Εκπαιδευτικός	☐
Καθ' οδόν προς/από το σχολείο	☐

4. Θέση συμβάντων [σημειώστε σχετική θέση(-ες)]*

Παιδική χαρά	☐
Αίθουσα διδασκαλίας	☐
Διάδρομος	☐
Τουαλέτες	☐
Σχολικό λεωφορείο	☐
Άλλα	☐

5. Όνομα του ατόμου ή των ατόμων που ανέφεραν την ανησυχία για την παρενόχληση

--

6. Τύπος συμπεριφοράς εκφοβισμού (σημειώστε τα σχετικά πλαίσια) *

Σωματική επίθεση	☐	Εκφοβισμός στον κυβερνοχώρο	☐
Ζημία σε ιδιοκτησία	☐	Απειλή	☐
Απομόνωση/Αποκλεισμός	☐	Κακόβουλο κουτσομπολιό	☐
Βρίσιμο/ Λάθος χρήση ονόματος (επίτηδες)	☐	Κλοπή	☐
Απειλή	☐	Σεξουαλική παρενόχληση ή/και κακοποίηση	☐
Άλλο (προσδιορίστε)	☐		☐

7. Όταν η συμπεριφορά θεωρείται ως παρενόχληση βάσει ταυτότητας, να αναφερθεί η σχετική κατηγορία:

Ομοφοβία / Τρανσφοβία	Αναπηρία / ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες	Ρατσισμός (χρώμα δέρματος)	Κατά των Ρομά (κατά εθνοτική μειονότητα)	Άλλα (καθορισμός)

8. Σύνομη περιγραφή της συμπεριφοράς εκφοβισμού και των επιπτώσεών της

--

Λεπτομέρειες των ληφθέντων μέτρων

--

Υπογραφή _____ (Αρμόδιος Εκπαιδευτικός) Ημερομηνία _____

Ημερομηνία υποβολής στον/στην Διευθυντή-ρια/Υποδιευθυντή-ρια _____

* **Σημείωση:** Προτείνονται οι κατηγορίες που αναφέρονται στους πίνακες 3, 4 & 6 και τα σχολεία μπορούν να τις συμπληρώσουν ή να τις τροποποιήσουν ανάλογα με τις περιστάσεις τους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: Κατάλογος ελέγχου για την ετήσια αναθεώρηση της πολιτικής κατά του εκφοβισμού και της εφαρμογής της

Το σχολικό συμβούλιο και ο διευθυντής-ρια πρέπει να προβαίνουν σε ετήσια αναθεώρηση της πολιτικής του σχολείου κατά της παρενόχλησης και της εφαρμογής της. Για το σκοπό αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί η ακόλουθη λίστα ελέγχου. Ο κατάλογος ελέγχου αποτελεί βοήθημα για τη διεξαγωγή αυτής της επανεξέτασης και δεν προορίζεται ως εξαντλητικός κατάλογος. Για να συμπληρωθεί ο κατάλογος ελέγχου, θα απαιτηθεί εξέταση και επανεξέταση που θα περιλαμβάνει

Funded by the rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

τόσο ποσοτική όσο και ποιοτική ανάλυση, κατά περίπτωση, σε όλα τα διάφορα στοιχεία της εφαρμογής της πολιτικής του σχολείου κατά της παρενόχλησης.

Ο κατάλογος ελέγχου που ακολουθεί μπορεί να συμπληρωθεί είτε από το σχολικό συμβούλιο είτε από τον κύριο υπόχρεο, ανάλογα με το γεγονός ότι το διοικητικό όργανο έχει την ανώτατη εξουσία στη ρύθμιση της σχολικής πολιτικής σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία.

Ερωτήσεις Ναι / Όχι

- Έχει υιοθετήσει επίσημα το συμβούλιο/ο επικεφαλής μια πολιτική κατά της παρενόχλησης που να συμμορφώνεται πλήρως με τις απαιτήσεις της εθνικής στρατηγικής κατά της παρενόχλησης (όπου υπάρχει);
- Έχει δημοσιεύσει το διοικητικό συμβούλιο / ο/η διευθυντής-ρια την πολιτική στην ιστοσελίδα του σχολείου και έχει παράσχει αντίγραφο στην ένωση γονέων;
- Διασφάλισε το συμβούλιο ότι η πολιτική έχει τεθεί στη διάθεση του σχολικού προσωπικού (συμπεριλαμβανομένου του νέου προσωπικού);
- Συμφωνεί το διοικητικό συμβούλιο/ο/η διευθυντής-ρια ότι το σχολικό προσωπικό είναι επαρκώς εξοικειωμένο με την πολιτική και τις διαδικασίες που θα τους επιτρέψουν να εφαρμόζουν αποτελεσματικά και με συνέπεια την πολιτική και τις διαδικασίες στην καθημερινή τους εργασία;
- Έχει διασφαλίσει το συμβούλιο/ο/η διευθυντής-ρια ότι η πολιτική έχει κοινοποιηθεί επαρκώς σε όλους τους μαθητές;
- Περιγράφει λεπτομερώς η πολιτική τις στρατηγικές πρόληψης και εκπαίδευσης που εφαρμόζει το σχολείο;
- Έχουν εφαρμοστεί όλες οι στρατηγικές πρόληψης και εκπαίδευσης;
- Έχει εξεταστεί η αποτελεσματικότητα των στρατηγικών πρόληψης και εκπαίδευσης που έχουν εφαρμοστεί;
- Συμφωνεί το συμβούλιο/ο/η διευθυντής-ρια ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί καταγράφουν και αντιμετωπίζουν περιστατικά σύμφωνα με την πολιτική;
- Έχει λάβει το συμβούλιο ο/η διευθυντής-ρια περιοδικές συνοπτικές εκθέσεις της σχολικής επιτροπής για την πρόληψη/αντιμετώπιση του εκφοβισμού;
- Έχει συζητήσει το συμβούλιο/ο/η διευθυντής-ρια πόσο καλά χειρίζεται το σχολείο όλες τις αναφορές εκφοβισμού, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που εξετάζονται σε πρώιμο στάδιο και, ως εκ τούτου, δεν περιλαμβάνονται στην περιοδική έκθεση της επιτροπής καταπολέμησης του εκφοβισμού προς το συμβούλιο/τον διευθυντή;
- Έχει λάβει το συμβούλιο/ο/η διευθυντής-ρια παράπονα από γονείς σχετικά με τον χειρισμό από το σχολείο των περιστατικών εκφοβισμού;
- Έχουν αποσύρει οι γονείς το παιδί τους από το σχολείο επικαλούμενοι δυσαρέσκεια για τον χειρισμό από το σχολείο μιας κατάστασης εκφοβισμού;

- Έχουν ξεκινήσει ή ολοκληρωθεί τυχόν εξωτερικές έρευνες σχετικά με τον χειρισμό μιας υπόθεσης εκφοβισμού από το σχολείο (από άλλους σχετικούς κρατικούς ή τοπικούς φορείς);
- Έχουν αναλυθεί τα δεδομένα από περιπτώσεις που έχουν αναφερθεί στον κύριο υπόχρεο (μέσω του προτύπου καταγραφής παρενόχλησης) προκειμένου να εντοπιστούν τυχόν ζητήματα, τάσεις ή πρότυπα συμπεριφοράς παρενόχλησης;
- Έχει προσδιορίσει το συμβούλιο/ο/η διευθυντής-ρια τυχόν πτυχές της πολιτικής και/ή της εφαρμογής του σχολείου που απαιτούν περαιτέρω βελτίωση;
- Έχει εκπονήσει το συμβούλιο/ο/η διευθυντής-ρια σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση τυχόν τομέων βελτίωσης;

Υπογραφή _____ Ημερομηνία _____

Πρόεδρος, σχολικό συμβούλιο

Με υπογραφή _____ Ημερομηνία _____

Διευθυντής-ρια

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: ΓΛΩΣΣΆΡΙΟ

14.1 Βασικές έννοιες

Σεξουαλικός προσανατολισμός: Η συναισθηματική και/ή σεξουαλική έλξη προς άλλους ανθρώπους.

Ταυτότητα φύλου: Ο προσωπικός και εσωτερικός τρόπος με τον οποίο ένα άτομο βιώνει το φύλο του ή την έλλειψη φύλου. Ο όρος φύλο στην περίπτωση αυτή αναφέρεται στο σύνολο των ρόλων, συμπεριφορών, προτύπων και χαρακτηριστικών που κάθε κοινωνία, πολιτισμός και/ή τάξη σε μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο αποδίδεται ως "τυπικό" των ανδρών και των γυναικών (βάσει του δυαδικού μοντέλου του φύλου. Μπορεί να συμπέσει με το φύλο που αποδίδεται κατά τη γέννηση ή όχι.

Έκφραση φύλου: Οι τρόποι με τους οποίους ένα άτομο εκφράζει σε άλλους συμπεριφορές και χαρακτηριστικά φύλου (όπως αρρενωπότητα, θηλυκότητα ή άλλα). Χαρακτηριστικά όπως τα μαλλιά, τα ρούχα, ο τρόπος με τον οποίο μιλάει και κινείται κάποιος μπορεί να είναι έκφραση του φύλου. Ζούμε σε μια κοινωνία στην οποία η έκφραση του φύλου αναμένεται και επιβάλλεται να συμπίπτει με την ταυτότητα του φύλου ενός ατόμου: ένας άντρας αναμένεται να έχει αρρενωπή έκφραση φύλου και μια γυναίκα θηλυκή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα άνθρωποι που δεν συμμορφώνονται με αυτό το απλοϊκό μοντέλο να αντιμετωπίζονται με εχθρότητα από την κοινωνία.

Χαρακτηριστικά φύλου: Τα χαρακτηριστικά του φύλου περιλαμβάνουν τα πρωτογενή (όπως εσωτερικά και εξωτερικά όργανα αναπαραγωγής, χρωμοσώματα και ορμόνες), καθώς και τα δευτερογενή (όπως μυϊκή μάζα, τρίχες σώματος, ανάπτυξη μαστού και άλλα) χαρακτηριστικά του φύλου.

14.2 Το ακρωνύμιο ΛΟΑΤΚΙ+

Λεσβία: Άτομο που αυτοπροσδιορίζεται ως γυναίκα και βιώνει συναισθηματική, ρομαντική και/ή σεξουαλική έλξη σε άτομα του ίδιου φύλου

Γκέι/Ομοφυλόφιλος-η-ο: Ένα άτομο που αυτοπροσδιορίζεται ως άντρας και βιώνει ρομαντική και/ή σεξουαλική έλξη σε άτομα του ίδιου φύλου. Ο όρος γκέι/ομοφυλόφιλος στην Ελλάδα χρησιμοποιείται κυρίως από άνδρες, αν και υπάρχουν γυναίκες που χρησιμοποιούν τον όρο αυτό για να περιγράψουν τον σεξουαλικό ή/και ρομαντικό προσανατολισμό τους, αυτοπροσδιοριζόμενες ως γκέι ή ομοφυλόφιλες γυναίκες.

Αμφιφυλόφιλος-η-ο: Άτομο που βιώνει ρομαντική και/ή σεξουαλική έλξη προς άτομα δύο ή περισσότερων φύλων. Συχνά χρησιμοποιείται ως όρος ομπρέλα για να περιγράψει διάφορες μορφές πολυσεξουαλικότητας.

Τρανς: Άτομα των οποίων το φύλο δεν είναι το ίδιο με το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση. Τα τρανς άτομα μπορούν να αυτοπροσδιορίζονται μέσα στο δίπολο του φύλου (τρανς άντρες ή τρανς γυναίκες) ή όχι (τρανς μη-δουικό / non-binary).

Κουήρ: Ο queer είναι ένας πολύπλοκος όρος με πολλαπλές ερμηνείες. Στο παρελθόν χρησιμοποιούνταν ως υποτιμητικός όρος για τους ομοφυλόφιλους, αλλά στη δεκαετία του '80 επανοικιοποιήθηκε από ακτιβιστές-ριες και ακαδημαϊκούς ως μια θετική και συγκρουσιακή αυτοπεριγραφή σε μια προσπάθεια αμφισβήτησης των κοινωνικών προτύπων σχετικά με τη σεξουαλικότητα, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή/και άλλες μορφές κανονικότητας. Χρησιμοποιείται συχνά από ανθρώπους που δεν αποδέχονται τις παραδοσιακές έννοιες του φύλου και της σεξουαλικότητας, και δεν ταυτίζονται με κανέναν από τους όρους του ακρωνυμίου ΛΟΑΤΚΙ+, αλλά επίσης ως όρος ομπρέλα για όλους τους ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπους. Ως όρος ταυτίζεται επίσης με ορισμένα μέρη της Θεωρίας των Κουήρ.

Ίντερσεξ : Τα intersex άτομα γεννιούνται με χαρακτηριστικά φύλου που δεν ανήκουν αυστηρά στην κατηγορία του αρσενικού ή του θηλυκού ή ανήκουν και στις δύο ταυτόχρονα. " " Ο όρος ίντερσεξ είναι ένας όρος ομπρέλα και αντιπροσωπεύει το φάσμα της ποικιλομορφίας των χαρακτηριστικών του φύλου που εμφανίζονται φυσικά στο ανθρώπινο είδος. Οι ίντερσεξ άνθρωποι μπορούν να έχουν οποιονδήποτε σεξουαλικό προσανατολισμό, ταυτότητα φύλου και έκφραση φύλου.

(+): Το σύμβολο + χρησιμοποιείται για να συμπεριλάβει όλες τις άλλες ταυτότητες σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα φύλου που αποτελούν μέρος της κοινότητας, π.χ. ασέξουαλ, non-binary, πανσέξουαλ κ.λπ.

14.3 Άλλοι όροι

Gender Non-Conforming (GNC): Άτομα με ταυτότητα φύλου και/ή έκφραση φύλου που δεν συμβαδίζουν πλήρως με το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση.

Στρέιτ / Ετεροφυλόφιλος-η-ο : Ένα άτομο που βιώνει ρομαντική και/ή σεξουαλική έλξη προς άτομα διαφορετικού φύλου .

Cis / Cisgender: Άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου δεν διαφέρει από το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση . Ο όρος χρησιμοποιείται ως αντίθετος του όρου τρανς .

promoting sCHOOl environments
InClusivE of diversity based on SOGI

Συντονιστής του σχεδίου: ΚΜΟΡ

Διεύθυνση: Skoufa 75, Athina 106 80, Ελλάδα

Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου:
kmop@kmop.gr

Ιστοσελίδα: <https://www.kmop.gr/>

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union